

SVEIKINIMAI

JUBILIEJAI

„AUŠROS“ VAIDMUO LENKIJOS LIETUVIŲ GYVENIME – Bronius Makauskas	6
--	---

ĮVYKIAI, PROBLEMAS, NUOMONĖS

LENKIJOJE TAUTINIŲ MAŽUMŲ GYVENIMAS REGLAMENTUOTAS JAU (DAR TIK) 15 METŲ – Irena Gasperavičiūtė	9
VIDAUS REIKALŲ IR ADMINISTRACIJOS MINISTERIJOS ATSAKYMAS Į 2020-06-30 TAUTINIŲ MAŽUMŲ RAŠTĄ	11
METŲ KALEIDOSKOPAS – Rytis Motiejūnas	13
EIK, ŽMOGAU, EIK! – Petras Maksimavičius	19

KULTŪROS BARUOSE

LENKIJOS LIETUVIŲ DRAUGIJOS 2020 METŲ RENGINIAI – „ Aušros “ inf.	14
SODŲ MAGIJA – Aldona Vaicekauskienė	21

IŠĖJĘ NEGRĮŽTI

MYLĖJĘS GIMTAJĄ ŽEMĘ IR ARKLIUS – Eugenija Pakutkienė	24
--	----

SKELBIMAI

Viršeliuose:

Punsko Kalėdų eglė (Valdo Žilionio nuotr.)

Narkevičių šeimos sodas (Aldonos Vaicekauskienės nuotr.)

REDAKCIJOS ADRESAS
16-515 Puńsk,
ul. A. Mickiewicza 23

tel. / faks. (+48) 87 5161 416
www.e-ausra.pl
ausra@o2.pl

LEIDŽIA

Lenkijos lietuvių draugija
16-500 Sejny,
ul. Wileńska 9
tel. / faks. 87 5162 125

Vyr. redaktorė Irena Gasperavičiūtė
Redakcijos sekretorė Alicija Krakauskienė
Stilistė, korektorė Birutė Burdinaitė-Ołów
Techn. redaktorė Aldona Jonušonytė

KORESPONDENTAI: Petras Maksimavičius,
Eugenija Pakutkienė, Jurgita Stankauskaitė

Spausdino „Aušros“ leidyklos spaustuvė.

Numeris pasirašytas spaudai 2020-12-21

Rankraščiai taisomi ir trumpinami redakcijos nuožiūra. Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Lenkijos lietuvių draugijos sąskaita

BS Sejny, ul. Powstańców Sejneńskich 1, 16-500 Sejny
Nr. 23 93540007 0000 0000 0198 0002
SWIFT / BIC kodas POLU PL PR

Zadanie pn. „Wydanie 24 numerów dwutygodnika „Auśra” zrealizowano dzięki dotacji Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji.

Ministerstwo
Spraw Wewnętrznych
i Administracji

Projektą „Lenkijos lietuvių tautinio sąmoningumo ugdymas“ iš dalies remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas (gauta parama per projekto įgyvendinimo laikotarpį – 6000 eurų).

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Mieli skaitytojai!

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Artėjant šv. Kalėdoms nesinori žiūrėti ir skystis blogais besibai-giančiais metais, nors nuostolių priskaičiuoti galima būtų pilną vežimą ir dar daugiau. O gal reikėtų pažiūrėti kitaip: gerai, kad pandemija nusinešė dar vieną neatšvęstą jubiliejų (mūsų „Aušros“ 60–metį ar Seinų lietuvių „Ži-burio“ mokyklos 15–metį), o ne artimų žmonių gyvybes. Tiesa, pavargome nuo to sėdėjimo namuose, nuo kompiuterių ekranų, tačiau galime pasidžiaugti, kad gyvename XXI amžiuje ir dabar pan-demijos atrodo kiek kitaip nei kadaise. Iki šiol apie marus žinojome tik iš litera-tūros. Labai ryškiai lietuvių literatūroje marą aprašiusi I. Simonaitytė romane „Aukštųjų Šimonių likimas“, o prancūzų rašytojo A. Kamiu „Maras“ ir vokiečio H. Hesės „Narcizas ir Auksaburnis“ tapę pasauline klasika. Ką jautė Šimonis, po senuoju qžuolu laidodamas savo žmoną, dvi dukras ir du sūnus, galime tik įsi-vaizduoti. Taip, šiandienos pandemija yra nemaloni, bet gal žiūrėkime iš kitos perspektyvos. Ir nesakykim, kad šiemet Kalėdų nebus. Jos bus gal kiek kitokios, bet tikrai ateis, o svarbiausia, kad jų su-lauktumėme sveiki. Juk Kalėdas švęsime dar ne vieną kartą. Šiemet, kai riboja-mas susitikinėjimas su žmonėmis, kaž-kodėl mano akiai labai mieli kalėdiniai papuošimai ir pačiai norisi išblizginti namus, kad švytėtų. Anksčiau perdėto blizgėjimo nemėgau. Taigi – situacija daug ką keičia. Manau, kad šiųmetės šventės, kurios nebus pilnos šurmulio ir sėdėjimo prie stalo, galės būti malonios su gera knyga rankoje (anksčiau išvar-dintas tris tikrai rekomenduoju paskai-tyti) ar įdomiu filmu, kam dažnai dėl kasdienių darbų nebuvo laiko.

Jaukių Jums šv. Kalėdų ir gražaus žiūrėjimo į gyvenimą. Nepaisant... Kiti juk ne už kalnų, o tie – viltingesni. Su šventėmis!

„Atlikę visa, ko reikalavo Viešpaties Įstatymas, jie sugrįžo į Galilėją, į savo miestą Nazaretą“ (Lk 2, 39).

**Brangūs broliai ir seserys Kristuje!
Su šventomis Kalėdomis!**

Viešpaties Jėzaus gimimo šventę šiemet pasitinkame neįprastai – izoliacijoje, karantine, nežinomybės sąlygomis. Daugeliui mūsų tai pirmos tokios Kalėdos, kai negalime lankyti artimųjų, susėsti prie vieno stalo, gauti ir įteikti dovanų, tačiau tai tegul mūsų nesustabdo – nuoširdžiai pasveikinkime, išsakykime gražius palaikymo žodžius bent nuotoliniu būdu.

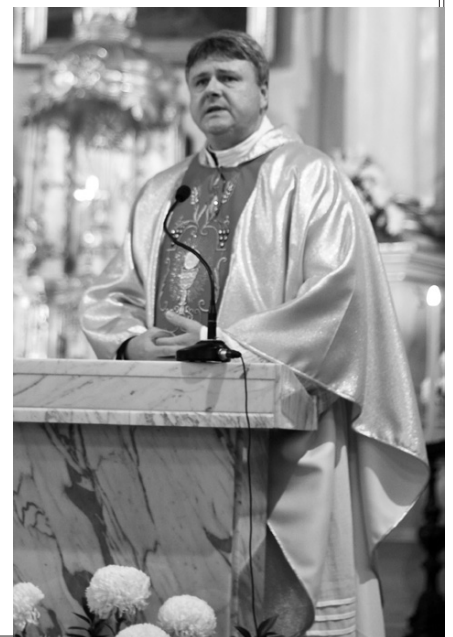
Nors pandemija atnešė daug iššūkių, tačiau kartu ir daug galimybių patarnauti kitiems, susitelkti, patirti vienybę. Visi susiduriame su nenuspėjamu virusu ir jį įveikti galime tik bendromis pastangomis. Todėl visiems sergantiems ir visiems slaugantiems bei gydantiems norisi linkėti stiprybės Viešpatyje ir pasitikėjimo begaliniu Jo gailestingumu. Taip pat visiems, šventas Kalėdas pasitinkantiems vienumoje ar atskirtyje dėl viruso grėsmės, linkiu patirti Jėzaus gimimo džiaugsmą per maldą, bent internetu ar radijo bangomis klausomas šventąsias Mišias, dvasinę komuniją, šventines giesmes bei tradicijas. Priimkime į savo namus gimusį Jėzų, kaip kadaise Marija ir Juozapas – grįžę į Galilėją, į savo miestą Nazaretą.

Lietuviai visame pasaulyje, kurie dėl kelionių apribojimų šiuo sunkiu metu negalite sugrįžti namo – kad ir kur esame, puoselėkime religines ir tautines vertybes savo šeimose ir širdyse. Tegul Kūčių ir Kalėdų stalą puošia šventiniai valgiai, tegul už tėvynę ir artimuosius skamba malda, kuri mus vienija. Perduokime gražias lietuvių šventines tradicijas ir patiems mažiausiems bei mūsų jaunimui. Ir kiek tik galime, sąmoningai rinkimės pirmiausia dėkoti Dievui už tai, ką turime, kuo Jis mus apdovanojo. Kiek jėgos leidžia, rinkimės būti šviesos vaikai (Jn 12, 36).

Kalėdų laikotarpiu minime ir Šventosios Šeimos šventę. Jai skirtoje Evangelijoje apie Jėzų pasakyta: „Vaikelis augo ir stiprėjo; jis darėsi pilnas išminties, ir Dievo malonė buvo su juo“ (Lk 2, 40). Kartu tai ir palinkėjimas visiems mums, mūsų šeimoms ir namams: siekti išminties, artumo su Dievu ir pasitikėti, kad Jis prirengė mums išgelbėjimą.

**Šiltų, jaukių, ramių švenčių.
Sveikas, Jėzau, gimusis!
Palaima telydi Jus 2021-aisiais.**

Prelatas Edmundas J. Putrimas,
Lietuvos Vyskupų Konferencijos
delegatas užsienio lietuviams
katalikams

Mieli tautiečiai,

Pasitinkdami šv. Kalėdas ir metų sandūrą, artėjame prie dar vienos naujos pradžios. Šie metai mums visiems buvo kupini iššūkių, tad ateinančiais nepraraskime Tikėjimo, Vilties ir Meilės.

Linkiu, kad nauji darbai būtų lengvesni, tikslai – lengviau pasiekiami, o kelias į juos – aiškesnis. Lai Jūsų namai būna sklidini šviesos, sveikatos, ramybės ir jaukumo!

**Lietuvos Respublikos ambasadorius
Lenkijos Respublikoje Eduardas Borisovas**

Mieli ir brangūs tautiečiai,

Nuoširdžiausiai sveikinu šventų Kalėdų ir Naujųjų metų proga. Tegul šios šventės atneša Jums atsinaujinimo džiaugsmą, viltį ir dvasios stiprybę.

**Remigijus Motuzas,
LR konsulato Seinuose vadovas, ambasadorius**

Kūčių vakaras ir šv. Kalėdos suburia ir suvienija šeimas, sukviečia prie bendro stalo visus tuos, kuriuos labiausiai mylime.

Įsiklausykime į šv. Kalėdų varpų skambėjimą, sulėtinkime žingsnius, primirškime kasdienes rūpesčius ir su viltimi pažvelkime į netrukus ateisiančius Naujuosius metus!

Su šv. Kalėdomis ir Naujaisiais metais visus lietuvius sveikina

**LLD Suvalkų skyrius ir
„Suvalkiečio“ redakcija**

Linkime visiems, kad šv. Kalėdos būtų kupinos Viešpaties Jėzaus artumo šilumos, kad uoliai įgyvendintumėte krikščioniškojo gailestingumo darbus ir kad visus 2021 metus Jus lydėtų gausi Dievo palaima.

Lietuvių šv. Kazimiero draugijos valdyba

Sveikiname su artėjančiomis šv. Kalėdomis. Jau greitai aplankys mus džiaugsmas, kai galėsime trumpam sustoti ir savo šeimose kartu su artimaisiais dalinsimės kalėdaičiais, atleisime vieni kitiems, linkėsime laimingų metų. Tegul šiomis stebuklingomis dienomis mūsų širdys būna šiltais ir pilnais meilės lopšiais. Linkime, kad ta santarvės ir gerumo dvasia išliktų šeimose ir žmonių tarpusavio santykiuose visus ateinančius metus.

Pradėkime Naujuosius metus tikėdami, kad jie bus sėkmingesni ir laimesni, nes kiekvienai nauji metai atneša naujų tikslų, idėjų ir vilčių. Tegul visus ateinančius metus Jus lydi puiki nuotaika ir gera sveikata.

**Punsko valsčiaus taryba,
viršaitis ir darbuotojai**

*Kalėdų dvasia teatneša ramybę, kalėdinis džiaugsmas suteikia vilties, o Kalėdų šiluma – įkvepia meilėi.
Negailėkite vieni kitiems šilumos, nuoširdumo, dėkingumo, nes tai – tikri, vertingi dalykai.*

Nuoširdžiai sveikiname šv. Kalėdų ir Naujųjų metų proga. Linkime šiltų šventinių akimirų ir įkvepiančių Naujųjų! Tegul peržengus naują laiko slenkstį nepritrūksta Jums atkaklumo ir sėkmės įgyvendinant gerus troškimus ir siekius, tegul neblėsta užsidegimas naujiems darbams ir iššūkiams įveikti, lai dienos būna prasmingos ir šviesios!

„Aušros“ leidykla

*Tikrumo, gėrio, atjautos,
Ramybės, džiaugsmo ir artumo –
Tę švenčių nuotaikoj tyroj
Pakanka žmogiško jautrumo.
Gyvybės, meilės ir vilties,
Ir šviežio duonos kvapo...
Į naują metų ratą
Lai sėkmė Jums tiesia
Šviesų taką!*

Jaukių, ramių ir šeimyniškų šv. Kalėdų bei žymiai geresnių Naujųjų linki

Punsko lietuvių kultūros namai

Lai Jūsų Kalėdos būna turtingos šeimyninės meilės, šiltos draugyste, laimingos gyvenimo pilnatve ir palaimintos kalėdiniu džiaugsmu. Linkime stiprios sveikatos, džiaugsmo, vilties ir stebuklų Kalėdų proga!

**Vysk. Antano Baranausko fondo „Lietuvių namai“
Seinuose valdyba ir darbuotojai**

*Kalėdos!
Kažkas nepaprastai stebuklingo!
Nepakartojamas laikas!
Tylių apmąstymų akimirka!
Ypatingi prisiminimai!*

Kalėdos – tai atokvėpio ir dalijimosi gražiausiais jausmais metas. Tai atsinaujinimo, šviesesnių dienų ir sniego baltumo naujos pradžios pažadas. Tegul šventinė nuotaika, pripildžiusi širdis šviesos, džiaugsmo ir viltingo laukimo, neapleidžia Jūsų visus metus.

Lai ateinančiais metais Jus visų pirma lydi sveikata, puikios idėjos, energija ir gerovė. Tebus tai naujų galimybių metai. Su šv. Kalėdomis ir Naujaisiais metais visą lietuvių bendruomenę sveikina

**Punsko savivaldybės vaikų darželio
bendruomenė**

*Sidabrinė ramuma
Apgaubė gimtinę.
Žydi gėlės ant langų
Šaltos ir ledinės.
Tik viltis širdy gyva,
Kad Kalėdų naktį
Išiziebs žvaigždė šventa
Mūsų džiaugsmui degti.*

Linksmų šv. Kalėdų ir laimės Naujaisiais 2021-aisiais linki

Suvalkų lietuvių vaikų darželio bendruomenė

*Už lango lėtą šoki šoka baltos snaigės,
Laukuos aplink balta balta tyla.
Ateina lauktos šventosios Kalėdos,
Į širdį tyliai beldžias ramuma...*

Šių ypatingų ir neįprastų šv. Kalėdų proga norėtume palinkėti Jums ramumos ir kantrybės. Mokėkime semtis tai, kas geriausia iš šio pasikeitusio gyvenimo. Turėdami progos pabūti vienuoje įsiklausykime į savo vidinį balsą, kad po Naujųjų (tikėkimės, greitai) sugrįžę į įprastą šurmulį lengviau galėtume atpažinti savo tikrąjį kelią. Su šventėmis!

Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos bendruomenė

Gražiausios metų šventės tegul neša naują viltį, naujas jėgas, santarvę ir džiaugsmą. Ramių, jaukių šv. Kalėdų ir laimingų Naujųjų metų!

Vidugurių mokyklos bendruomenė

Tegul šv. Kalėdos atneša ramybę į Jūsų namus ir širdis. Tegul ateinančiais metais Jus lydi sėkmė, meilė, stiprybė ir tikėjimas!

**Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos
bendruomenė**

Tegul artėjančių Kalėdų dvasia išsaugo Jūsų jautrumą ir gerumą. Lai kiekvieno Jūsų širdyse Kalėdos tampa džiaugsmo šaltiniu ir sielos namais Jūsų artimiesiems. Šiltos ir tikros Jūsų mintys ir žodžiai tegul tampa žvakės liepsnele visiems, ieškantiems šv. Kalėdų stebuklo!

Punsko Kovo 11-osios lietuvių licėjaus bendruomenė

„Aušros“ vaidmuo Lenkijos lietuvių gyvenime

SPAUDOS.
RADIO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

60 metų sukaktį minint

BRONIUS MAKASKAS

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 23 nr.

Tačiau šio krašto lietuviai buvo užgrūdinti paminėtų skaudžių įvykių. Tad ir dalis į vadinamuosius valdančiuosius organus patekusių tautiečių dėl primetamos ideologijos galvos nekvaršino. Tarp vyresniųjų ir jaunimo gretose atsirado gabių saviveiklos, nacionalinių tradicijų, kultūros puoselėtojų. Mokyklose su dėstomąja lietuvių kalba ar kai kur su lietuvių kalba kaip dalyku gyvavo ne vien programiniai dalykai, bet buvo puoselėjamos ir palaikomos taip pat lietuviybės gijos. Svarų vaidmenį šiame kelyje atliko Punsko licėjus su lietuvių dėstomąja kalba. Mokytojai, beveik visi kilę iš vietinių kaimų, augę su šiuo kraštu, ilgainiui iš jo mitę, palaikė ir ugdė lietuvių kultūros potencialą. Kaimuose atgijo prieškarinio vaidinimų statymo, saviveiklos ansamblių veikla. To atspindį surandame „Aušroje“.

„Aušros“ poveikis lietuvių gyvenimui Lenkijoje 1960–1971 m., ačiū Dievui, nebuvo didelis. Lietuviško žodžio, tiesa, ilgėtasi, bet jos 2000 egz. tiražas buvo dar siunčiamas į Lietuvą ir užjūrį (individualių asmenų). Jos tuometinė vertė pirmiausia informacinė (lietuviškojo gyvenimo kronika). „Aušros“ ideologiniu veidu rūpinosi atitinkamai LJD ir LKP „specialistiniai“ organai, ruošiantys specialią medžiagą, kuri buvo įterpiama „korespondentų“ ar tiesiog CV vardu. Taigi daugelis

mūsų kraštiečių laikė „Aušrą“ ne sava.

Užtat didelio susidomėjimo sulaukdavo retkarčiais patenkančios iš Vakarų ir neviesai platinami lietuviški leidiniai. Jų cirkuliavimas šiame krašte buvo kruopščiai sekamas. Kadangi pradžioje tarp lietuvių saugumo agentūros buvo nedaug, sugalvotas iš SSRS perkeltas sekimo metodas. Buvo praleidžiamos vieno kitam asmeniui siųstos iš Vakarų (JAV ar Vokietijos) knygų ir spaudos siuntos ir bandoma sekti jų platinimą, o baudžiant už šią „nusikalstamą veiklą“ bandyta verbuoti ir plėsti agentūros tinklą. Daug spaudos patekdavo su gausiai į šį kraštą Balfo siunčiamais dėvėtų drabužių siuntiniais. Taigi „Nebeužtvenski upės bėgimo“ posmai, regis, smarkiau tekėjo į lietuvių širdis tautiniu srautu negu atvertais šliuzais komunistinė propaganda. Vis dėlto, neslėpkime, prisitaikymo prie realijų procesas prasidėjo ir buvo intensyviai skatinamas. Tuo laikmečiu „Aušroje“ vyravo straipsniai apie SSRS pagalbą Lenkijai, tvirtą jų draugystę ir ekonominę bei kultūrinę pažangą, gerėjančią

lietuvių Lenkijoje padėti.

Visas šis pasakų namelis žlugo prasidėjus darbininkijos protestams dėl prastėjančios ekonomikos ir kultūrinės laisvės suvaržymų. „V. Gomulkos epocha“ baigėsi jo tragikomiška nuostata „iš tuščio ir Saliamonas nepripildys“ ir 1970 m. Gdansko įvykių, t. y. darbininkijos ir studentų protestų, ginkluoto malšinimo tragiškais

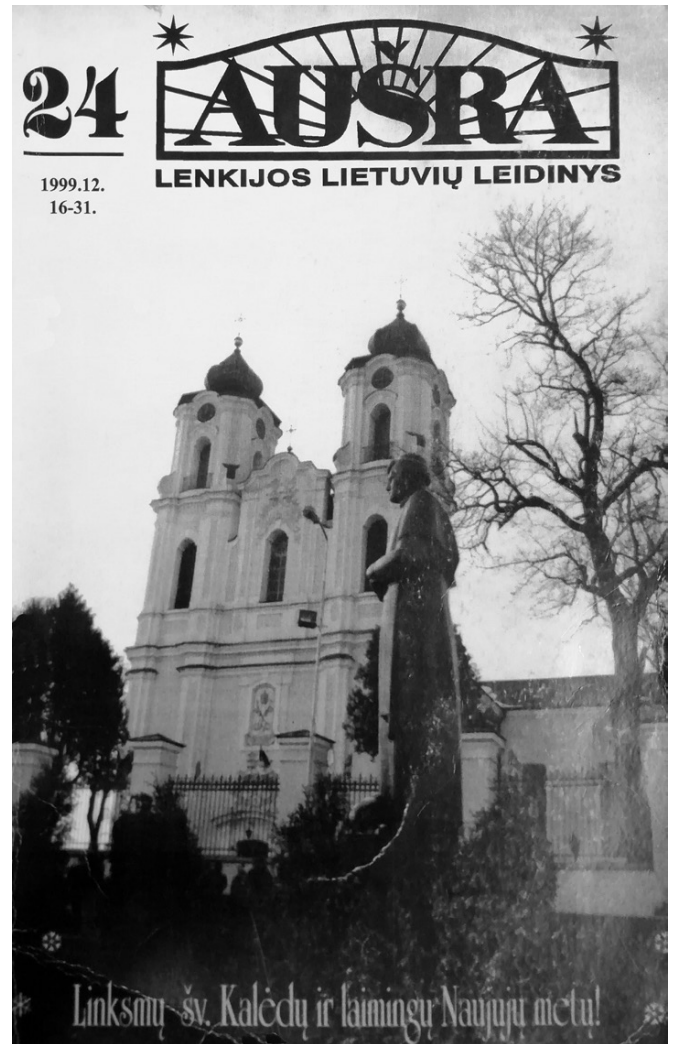
rezultatais. 1971 m. prasidėjo „socializmo su žmogiškuoju veidu“ epocha, kurią simbolizavo Edvardo Giereko (Edward Gierek) dekada, užsibaigusi tokia pat nesėkme, kaip ir V. Gomulkos (W. Gomułka). Dėl didelių paskolų pajudėjo šalies industrializacija ir pradėjo atkusti individualių žemės ūkių savininkai. Tačiau jau po penkerių metų pasirodė, kad didžiulės paskolos ir centralizuotas valdymas neduoda sėkmės. Dešimtmečio pabaigoje tai baigėsi „socializmo statybos“ krachu.

Pasipriešinimo komunistiniam režimui banga augo ir užliejo visą Lenkiją. Bruzdėjo ir Lenkijos lietuviai. Nepasitenkinimo buvo dėl daugko. Lietuviai ūkininkai išsilaisvino iš prievartinių kolchozų, tačiau stigo ir finansų, ir elementarios technikos žemės ūkį tvarkyti. Tik vienetai rizikavo imdami tuomet dar nepopuliaras paskolas. Inteligentiją ypač piktino valdžios „Aušros“ leidinio poreikių nepaisymas, apskritai tautinių mažumų kultūros ignoravimas ir varžymas. Aštuntojo dešimtmečio pradžioje Varšuvoje susitelkė gausus Suvalkų krašto lietuvių studentų būrys, nestokojantis energijos ir lietuvių kultūriniam darbui. Varšuvos mokslininkų Rimo Vainos, Broniaus Mickevičiaus, Sigito Kraužlio bei Vilniaus universiteto rektoriaus prof. Jono Kubiliaus pastangomis pradėtas leisti nepriklausomas brandus lietuvių kultūros žurnalas „Varsnos“. Oficialiu leidėju buvo įrašomas LVKD Varšuvos skyrius. Vyr. redaktorius buvo doc. B. Mickevičius. Nuo 1971 XI–XII – 1 ir 2 nr. iki 1972 IX/XII, iki uždarymo išėjo 12 (dvigubų) numerių. Leidinį uždraudus dar išleistas vienkartinis „Vingis“ (1973 m. balandį).

Dėl „Varsnų“ (tiražas 2000 egz.) tautinės krypties kilo nemažas susidomėjimas jomis Suvalkų krašte bei užsienyje. Neigiamai reagavo LKP. Leisti uždrausta. Norint toliau kontroliuoti lietuvių veiklą, sustiprėjusias

kultūrinės ambicijas, atblokuotas „Aušros“, kaip neva LVKD Centro valdybos *quasi* oficiozo, maršinas Varšuvoje ir suteikus tą patį LVKD CV organo statusą redakcija perkeliama į Punską, o po metų į Seinus. Vyr. redaktoriumi paskiriamas LKP pasitikėjimą turintis, iš Lietuvos į Punską atvykęs mokytojas Jonas Karčiauskas. Pakeičiama ir visa redakcinė kolegija. Šis veiksmas sutampa su LVKD steigimo 15-mečiu, jos VI suvažiavimu (pirmininku išrenkamas naujos kartos veikėjas Juozas S. Paransevičius). Netrukus „Aušra“ tampa ketvirtiniu leidiniu, joje daugiau vietos skiriama saviems kultūros reikalams. Ji platinama 8000 egz. tiražu. Galime teigti, kad tuomet prasidėjo sėkmingesnis „Aušros“ laikotarpis su vis dar nemažais ideologiniais-politiniais trukdžiais, bet glaudesniu ryšiu su vietos lietuvių bendruomene.

Didesnį vaidmenį ją redaguojant jau buvo leista atlikti ir leidinio redakcinėms kolegijoms, tačiau vis dar nemažai neviešų su jos turiniu susijusių dalykų teko spręsti ar vykdyti vyriausiajam redaktoriui. Šiuos dalykus iš arčiau matė redakcinė kolegija, juto ir visuomenė. Todėl ne be pagrindo vertinant „Aušrą“ ir jos poveikį visuomenei gilesnių ir specializuotų tyrimų vis dar laukia išorinių veiksmų poveikio leidinio pirmiems keturiems redaktoriams: Zigmuntui Stoberskiui (1960–1971 m.), Jonui Karčiauskui (1972–1973 m.), Eugenijui Petruškevičiui (1973–

1984 m.), Valdai Malinauskaitei (1984–1989 m.), apimtis, jų politinių ir psichologinių portretų analizės pateikimas. Mat Lenkijos lietuvių kultūrinę-politinę padėtį, ypač viešosios informacijos (taigi ir įvairių publikacijų, spaudos) sklaidą, Maskvos pavedimu veikė ir kontroliavo LKP bei saugumo organai per „draugiškus ryšius“ su LJD ir jos specialiąsias struktūras. Jų galios negalime absoliutinti, tačiau nėra pagrindo ir ignoruoti, nes toje santvarkoje represinis aparatas atliko vaidmenį, kurį dabar mielai nuslėptų ar išbaltintų šį įrankį taikiusieji šalies piliečiams.

Labiau sėkmingas, atveriantis laisvą žodį ir veiklą „Aušrai“ metas prasidėjo su svariais Sąjūdžio ir „Solidarumo“ laimėjimais, valstybingumo atkūrimu. Taigi su naujais

50-asis „Aušros“ jubiliejus

politiniais vėjais „Aušros“ redkolegija pasirinko jauniausios kartos redaktore, Punsko licėjaus absolventę, Varšuvos universitete baigusią rusų filologiją ir jau įgavusią redakcinio darbo bei vadovavimo patirties Varšuvoje Aliciją (Jonuškaitę) Sitarskienę (1989–1996). Jai teko laužtis per leidybos finansavimo brūzgynus, gerinti redakcijos darbo sąlygas. Tai buvo nelengvi ir daug kartėlio atnešę veiksmai. Jinai pajūvairino leidinio tematiką, praplėtė korespondentų tinklą. „Tarpvaldžiu“ redaktorius pareigas ėjo Sigitas Birgelis (1992 m. 17–24 nr., 1993 m. 1–4 nr.), baigęs Žemės ūkio akademiją Varšuvoje, labiau žinomas kaip poetas ir sumanus administratorius, vadovaujantis ir išgarsinęs „Aušros“ leidyklą Punske.

Nuo 1996 m. iki šių dienų „Aušrai“ vadovauja Punsko licėjaus absolventė, baigusi lietuvių filologijos studijas Vilniaus universitete (1992 m.), pedagogė Irena Gasperavičiūtė. Lenkijos lietuvių jaunimo sąjungos iniciatorė, ilgametė Lenkijos lietuvių bendruomenės pirmininkė, 2002 metais pakviesta į Nacionalinę europinės integracijos tarybą, veikiančią prie

Vyriausybės premjero įvairių patariamųjų komitetų ir komisijų pavidalu. Jos vaidmuo buvo atstovauti LLB interesams Tarpvyriausybiniėje tautinių mažumų komisijoje. Taigi toks platus redaktorės veiklos ir patirties spektras neliko be „grįžtamosios“ vertės „Aušros“ redagavimui.

Aptariamasis laikotarpis, nuo 1989 m. pasireiškęs dinamiškais politiniais ir kultūriniais pokyčiais bei naujais iššūkiais, ypač lietuviško švietimo srityje, pagaliau išryškino ir „Aušros“ vaidmenį ne tik kaip informacijos apie lietuvių bendruomenę šaltinį, bet ir jos interesų formavimo ir gynimo forumą.

Dvisavaitinis žurnalas galiausiai tapo tvirta jungtimi tarp vietos ir užsienio skaitytojų. Jo puslapiuose pagaliau atsirado Lietuvos ir Lenkijos tarpusavio santykių problematika ir vertinimai, Lietuvos gyvenimo pulsą atspindintys straipsniai ir apžvalgos. Pozityviai jo veiklai atsiliepė ir Lenkijos lietuvių veiklos diferenciacija, iškeliant „Aušros“ vienijančią ir skatinančią misiją. Atsirado naujos veiklos kryptys ir ją atspindinčios organizacijos. „Aušra“ išugdė priedus,

skirtus vaikams, jaunimui, galop naujų lietuvių kultūros židinių poreikius tenkinančius leidinius (pvz., „Aušrelė“, „Suvalkietis“).

Tos *makro* teigiamos permainos nebūtinai tenkino *mikro* (žvelgiant iš valstybės pjedestalo) poreikius, kurie lietuviams buvo ir yra aktualūs. Teoriškos perspektyvos, pvz., švietimo, vadovėlių leidybos, lietuvių kultūros finansavimo plėtros (ypač Seinijoje), nebūtų įmanomos be Lietuvos paramos ar kartais net visiškai kurių lietuvių poreikių finansavimo. Lietuvių pozicijas sustiprino Lietuvos konsulato Seinuose įkūrimas.

„Aušra“ palaipsniui tapo mūsų gyvenimo veidrodžiu.

Gal ne visai tobulu, nes veidrodyje save norėtum matyti gražesnę nei tikrovėje. Tačiau jau negalime sakyti, kad tik išoriniai veiksniai piešia mūsų gyvenimo vaizdą. Naujomis sąlygomis jau ne cenzūra, o finansinis veiksnys saisto mūsų veiklos kryptingumą ir galimybes.

Šiuose keliuose „šventadieniuose“ pasvarstymuose, subjektyviai pristatančiuose brandos amžiaus sulaukusią „Aušrą“, dėl rašinio apimties nepaliesta daugelio jos gyvavimo aspektų, čia nesą, kaip sakoma, išsamesnio žmogiškojo faktoriaus pristatymo. Tai būsimos solidžios monografijos objektas, kurios, be abejonės, „Aušra“ nusipelno. *Per aspera ad astra.*

Jubiliejaus proga linkiu visiems, prisidėjusiems prie „Aušros“ steigimo, jos gyvybės palaikymo, o galop ir pražydėjimo – redaktoriams, redakcinių kolegijų nariams, bendradarbiams, korespondentams, leidėjui ir, žinoma, Skaitytojams, kuriems „Aušra“ tarnauja – ištvermės, ją remiant prenumeravimu, straipsniais, patarimais ir geru, kur reikia – kritikos žodžiu palydint.

Lenkijoje tautinių mažumų gyvenimas reglamentuotas jau (dar tik) 15 metų

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Šiemet sukako 15 metų, kai Lenkija priėmė Tautinių ir etninių mažumų bei regioninės kalbos įstatymą. Šis įvykis paminėtas Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų komisijos posėdyje, buvo išleistas leidinys lenkų kalba apie tai, kaip kiekviena tautinė mažuma vertina įstatymo veikimo metus. Apie patį įstatymą ir jo poveikį lietuvių visuomenei kalbuosi su Lenkijos lietuvių draugijos pirminku, Lenkijos lietuviams atstovaujančiu minėtoje Komisijoje Algirdu Vaicekausku.

Irena Gasperavičiūtė: Po 1989-ųjų transformacijos Lenkija užtruko 16 metų, kol priėmė Tautinių ir etninių mažumų bei regioninės kalbos įstatymą. Per tą laikotarpį visos tautinės mažumos* ypač laukė šio teisės akto ir tikėjosi, kad jis didžiąja dalimi išspręs jų problemas arba bent bus tas dokumentas, į kurį visados galima bus atsiremti. Kaip manai, kodėl taip ilgai lenkai delsė priimti šį įstatymą?

Algirdas Vaicekauskas: Sunku vienareikšmiai pasakyti, kodėl delsė, tačiau iš kai kurių veiksmų galime spręsti, kad buvo abejojama, kokia tautinių mažumų reali padėtis, kiek žmonių iš tikrųjų tapatinasi su tautinėmis mažumomis. Mat ilgus metus Lenkijoje buvo vykdoma asimiliacinė politika. Daug metų formuota nuomonė, kad lenkų valsčiųybė tautiškai vienalytė. Skaitydami

buvusių Seimo narių atsiminimus matome jų nuogąstavimą dėl pačių lenkų tapatybės. Manyta, kad tautinės mažumos kelia grėsmę lenkiškumui. Seimo nariai irgi buvo paveikti tos asimiliacinės politikos. 2002 metais atliktas Lenkijos piliečių surašymas parodė gana realų tautinių mažumų vaizdą. Pasirodė, kad jų yra mažiau, negu manyta. Ko gero, tai didžiąja dalimi lėmė kai kuriuos įstatymo nuostatus.

Kita vertus, ilgiau delsti priimti šį įstatymą nebuvo galima, nes Lenkija stojo į Europos Sąjungą ir reikėjo užtikrinti tautinių mažumų teisinę apsaugą. Toks buvo ES reikalavimas. Be to, susidaro išpūdis, kad turėjo įtakos ir formavimas santykių su kaimyninėmis šalimis, kur gyvena lenkų. Priimant sprendimus dėl tautinių mažumų Lenkijoje galvota apie savo tautiečius ir galimybę siekti pariteto jų atžvilgiu.

I. G.: Priėmus šį įstatymą tarp lietuvių ne kartą buvo galima išgirsti nuomonę, kad jis nadingesnis Lietuvos lenkams negu Lenkijos lietuviams. Kodėl? Kaip Tu manai?

A. V.: Priėmus šį įstatymą buvo pradėta iš Lietuvos reikalauti aukštesnių tautinių mažumų apsaugos standartų šalies lenkams. Tada ypač aštriai kelti dvikalbių gatvių pavadinimų, pavardžių pagal lenkų kalbos rašybą klausimai.

Pasigirdavo argumentų, ypač kalbant apie švietimą, kad Lietuva

lenkams neužtikrina vieno ar kito dalyko. Lyg įstatymo, kurį priėmė patys lenkai, taikymas priklausytų nuo to, kaip kaimyninė šalis taiko tam tikrus sprendimus savo lenkų tautybės piliečių atžvilgiu.

Kai kurie Tautinių ir etninių mažumų bei regioninės kalbos įstatymo įrašai byloja apie tą baimę, kurią minėjau. Tarkim, tai, kad pagalbinė kalba gali būti įvesta tose savivaldybėse, kur mažuma sudaro ne mažiau kaip 20 proc. gyventojų, ar kad dvikalbiai vietovių pavadinimai gali būti įvesti tik tuose valsčiuose, kur 20 proc. gyventojų sudaro tautinės mažumos, liudija, jog bijoma mažumos atstovų, bijoma jų kalbos. Mat tie 20 proc. – tai labai aukšta kartelė ir neadekvati situacijai, kadangi Lenkijoje labai mažai tautinių mažumų. Kalbant apie lietuvius, tik Punsko valsčius tenkina šias sąlygas. Keistas toks požiūris. Sakykim, buvo paruoštos įstatymo pataisos, kurios numatė galimybę įvesti pagalbinę kalbą apskričių lygmeniu. Tai prezidentas vetavo. Ir liko tik valsčių – žemiausiu savivaldos lygmeniu.

I. G.: Dar prieš priimant šį įstatymą atkreipėme dėmesį, kad mums, lietuviams, gali jis ir žalos atnešti – dėl to, kad padalinis mūsų ir taip nedidelę bendruomenę į dvi dalis: Punsko valsčiaus gyventojus, kur lietuviai sudaro daugumą, su vienokiu teisiniu standartu ir kitus, t. y. Seinų, Krasnapolio, Šipliškių

valsčių ar Suvalkų lietuvius, su kitomis teisėmis ir galimybėmis. Ar taip neatsitiko?

A. V.: *Pasvarstykite, kam reikalingas šis įstatymas. Jis reikalingas tam, kad tautinė mažuma būtų saugoma. Priėmus įstatymą po 10–20 metų tautinių mažumų padėtis turėtų pagerėti. Pas mus išėjo taip: ten, kur lietuviai yra dauguma, esame saugomi ir įstatymo, o kur mūsų mažiau, kur esame labiau pažeidžiami – standartas taikomas žemesnis, mažesnė apsauga. Tai prieštarauja logikai. Tarkim, pagalbinės kalbos įvedimas Punsko valsčiuje neduoda tokio rezultato, kurį duotų Seinuose. Čia, kur lietuviai buvo labiau paveikti asimiliacijos, pakeltų kalbos rangą ir pagerintų lietuvių savijautą. Toks sprendimas prisidėtų prie geresnės atmosferos bei gerų lietuvių ir lenkų santykių kūrimo.*

I. G.: **2005 metai – tai tas laikas, kai buvo uždaryta dauguma mūsų lietuviškų mokyklų. Beje, mes visados pabrėždavome, kad švietimas gimtąja kalba mums prioritetas. Ar Tautinių mažumų įstatymas iš esmės išsprendė mūsų švietimo problemas?**

A. V.: *Ne, neišsprendė. Tautinių mažumų įstatyme užkoduota tokia jo misija: „Palaikyti kultūrinę tautinių mažumų tapatybę“. Ne tautinę, o kultūrinę. Tai svarbu. Formuojant tautinę tapatybę efektyviausias būdas yra švietimas. Valstybė remia kalbos mokymąsi, o ne mokymą gimtąja kalba. Tai esminis skirtumas. Parama taikoma daugiau kultūrai. Mes išsiterėjome kokybinį priedą mokykloms, kur lietuvių kalba yra dėstomoji. Bet įdėjome labai daug pastangų. Svarbu, kad būtų labiau remiamos mokyklos, kuriose mokymo kalba lietuvių. Jos ir yra daug brangesnės.*

15 metų veikia „Žiburio“ mokykla, kuri negavo jokios papildomos paramos iš Lenkijos valstybės. Finansavimą dalinai užtikrina Lietuvos Respublika. Mes, Vysk. Antano Baranausko fondas, ėmėmės mokyklos steigimo ir išlaikymo atsakomybės. Tai rodo, kad Lenkijos valstybė nenorėjo spręsti Seinų krašte švietimo klausimo. Su ta pačia situacija dabar susiduriame Suvalkuose. Šiame mieste lietuvių daugėja. Savivaldybė turėtų susirūpinti, kaip saugoti jų tapatybę, bet tokio suinteresuotumo iš jos pusės nėra. Patys lietuviai imasi iniciatyvos. Taip neturėtų būti. Gerai, kad patys lietuviai rūpinasi savo vaikų švietimu, bet savivaldybė jokiu būdu negali musiplauti rankų.

I. G.: **Ar priėmus Tautinių mažumų įstatymą daug kas pasikeitė mūsų, lietuvių, gyvenime?**

A. V.: *Sunku vertinti. Manau, kad iš dalies taip. Atsirado dvišalė Vyriausybės ir tautinių mažumų komisija, kuri diskutuoja mažumų klausimais. Punsko valsčiuje esanti pagalbinė kalba, yra dvikalbiai vietovių pavadinimai. Bet taip pat Berznyke stovi lietuvius žeidžiantis Panerių obeliskas. Kita vertus, mažai naudojamės pavardžių užrašymo originaliai galimybe. Kąži kodėl? Gal bijome?*

I. G.: **Dvikalbiais užrašais Punsko valsčiuje daug kas džiaugiasi, net didžiuojasi – štai kaip demokratiška, gražu. Iš pat pradžių Lenkijos lietuvių bendruomenė į šį klausimą žiūrėjo skeptiškai. Kodėl?**

A. V.: *Todėl, kad iš esmės tai mažai ką pakeitė. Gyvojoje kalboje ir taip buvo vartojami tie lietuviški kaimų pavadinimai. O Burbiškių pavyzdys parodė, kad visuomenė nėra pasiruošusi priimti tokius*

sprendimus, kurie yra sudėtingesni. (Priminkime: Burbiškių kaimas buvo surinkęs beveik visų savo gyventojų parašus ir Lenkijos lietuvių bendruomenei remiant kreipėsi į Seinų valsčiaus savivaldybę, kad kaimo pavadinimas lentoje būtų užrašytas dviem kalbomis – I. G.) Ten, kur lietuviai tikrai yra mažuma, lenkų dauguma dar nėra pasiruošusi priimti tokių sprendimų, kurie pagerintų lietuvių padėtį. Jeigu iš tikrųjų būtų norima saugoti tautinę mažumą, tai šiuo klausimu reikėtų pasižiūrėti kompleksiskai, t. y. šviesti ir čia gyvenančių tautinę daugumą.

I. G.: **Šiuo metu Lietuvoje vėl aktualus vardų ir pavardžių nelietuviškais raidėmis rašymo dokumentuose klausimas. Lenkijos Tautinių mažumų įstatymas nuo 2005 metų leidžia savo vardus ir pavardes rašyti tautinės mažumos kalba (pagal tautinės mažumos abėcėlę ir tradiciją). Ar tai buvo esminė Lenkijos mažumų keliamą problema, kad ji atsirado įstatyme? Priminkime: per 15 metų, Punsko valsčiaus duomenimis, šia teise pasinaudojo: 2005 m. 4 asmenys, 2006 – 1, 2007 – 2, 2008 – 5, 2009 – „net“ 7, 2010 – 2, 2011 – 2, 2013 – 2, 2014 – 2, 2015 – 4, 2016 – 2 ir t. t.**

A. V.: *Šito klausimo mes niekad nekėlėme. Negirdėjau, kad kitos tautinės mažumos būtų jį kėlusios. Šiuo įrašu ir kitų tautinių mažumų atstovai labai mažai naudojami.*

I. G.: **Ar yra ir kitų įrašų, kuriais mes nepasinaudojame?**

A. V.: *Nemanau, kad galėjome dar labiau pasinaudoti įstatymu. Kita vertus, šiandien tas įstatymas jau „išsisėmė“, jau nieko naujo jis negali duoti. Tautinės mažumos ragina sumažinti 20 proc. kartelę,*

kurią reikia pasiekti surašymo metu, norint įvesti pagalbinę kalbą ar dvikalbius pavadinimus, ko šitas įstatymas jau negali garantuoti.

Žiūrint į surašymų tendencijas matyti, kad padėtis ne gerėja, o blogėja. Vadinasi, Tautinių mažumų įstatymas neatlieka savo funkcijos? Vis dėlto gal negalima teigti, kad visai neatlieka savo funkcijos. Bet, matyt, reikia ieškoti naujų, geresnių sprendimų.

I. G.: Įstatymas taip pat numatė Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų komisijos įkūrimą, kurioje nuo pat pradžių dirbi. Kaip vertini, žiūrėdamas iš perspektyvos, tos Komisijos veiklą? Ką jai yra pasisekę laimėti?

A. V.: Komisiją suformuoja ministras pirmininkas ir ji visų pirma išsako nuomonę tam tikrais tautinėms mažumoms aktualiais klausimais. Komisijos tautinių mažumų pusės atstovai dirba visuomeniškai, o Vyriausybės pusės atstovų darbas yra apmokamas. Jau tai rodo, kad esame blogesnėje padėtyje. Tarkim, tautinių mažumų pusės pirmininkas dirba Liublino universitete, o kai reikia pasiruošti Komisijos posėdžiui, į Varšuvą važiuoja traukiniu, kad turėtų laiko ir galimybę tai padaryti. Jis juk dėstytojas, turi daug kitų pareigų. Taip neturėtų būti. Atkreipėme dėmesį, kad jau šitoje Komisijoje nėra adekvačiai ir tinkamai žiūrima į tautines mažumas.

I. G.: Ačiū už pokalbį.

* *Straipsnyje rašant „tautinės mažumos“ turima omeny – „tautinės ir etninės mažumos bei regioninės kalbos vartotojai“.*

Vidaus reikalų ir administracijos ministerijos atsakymas į 2020-06-30 tautinių mažumų raštą

Tęsinys.

Pradžia „Aušros“ š. m. 22 nr.

Kalbant apie tautinių ir etninių mažumų politinį aktyvumą negalima nepaminėti taip pat LR Seimo Tautinių ir etninių mažumų komisijos, kuri „atlieka aktyvų vaidmenį pristatant su tautinėmis mažumomis susijusius klausimus tiek Seime, tiek palaikant ryšius su Vyriausybe“¹⁸.

Noriu patikinti, kad Lenkijos valstybė, nepriklausomai nuo to, kuriai partijai piliečiai patiki valdžią, tautines ir etnines mažumas laiko pilnateisėmis Lenkijos piliečių grupėmis. Tai matyti tiek iš anksčiau nurodytų teisės aktų, tiek iš analizės lyginant su kitomis Vidurio ir Rytų Europos šalimis. Turime taip pat atsižvelgti į proporcijas – tarkim, Vengrijoje paskutinio 2011 m. visuotinio surašymo metu priklausymą kitai negu vengrų tautybei deklaravo beveik 7 % apklaustųjų, o 14 % į klausimą dėl tautybės arba neatsakė, arba atsisakė pateikti atsakymą.

Ad 6) Bendrosios komisijos veikla

Noriu pažymėti, kad Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendrosios komisijos efektyvios veiklos užtikrinimas buvo ir bus vienas iš mano prioritetų. Kad tai prioritetas, užsiminiau tiek LR Seimo tautinių ir etninių mažumų komisijos posėdyje, tiek posėdžiaujant VTEMBK, pristatydamas Vidaus reikalų ir administracijos ministro politikos siekius 2020 m.

18 Ketvirtoji nuomonė dėl Lenkijos, priimta 2019 m. lapkričio 6 d. Europos Tarybos Patariamąjo Komiteto Tautinių mažumų apsaugos rėminės konvencijos reikalams, p. 46.

A. Mažumoms atstovaujančių Komisijos narių rinkimo būdas ir atšaukimas

Pasisakydamas šiuo klausimu, pripažįstu, jog bandant interpretuoti ligšiolinę praktiką pasigirsta įvairių balsų. Bendrosios komisijos sudėties pakeitimo procedūrą nevienodai vertina netgi Komisijos mažumų pusė (apie tai byloja gyva diskusija paskutinio, š. m. birželio 17 d. vykusio LXX posėdžio metu). Užtikrinu, jog sieksiu, kad dėl naujų narių rinkimo būdo nekiltų jokių kontroversijų. Dėl to raginu apsvarstyti šiuos procedūrų siūlymus.

Kai bus pateikta naujo mažumos arba regioninę kalbą vartojančios bendruomenės atstovo Komisijai kandidatūra, siūlau imtis šių veiksmų:

a) Bendrosios komisijos sekretorius informuoja apie pradėtą procedūrą VTEMBK pirmininkus bei Komisijos narį, kuris turėtų būti atšauktas;

b) Raštas su prašymu pasisakyti dėl asmenų pakeitimo pagrįstumo išsiunčiamas mažumai atstovaujančioms organizacijoms, ypač toms, kurios per 5 metus prieš pradėtą procedūrą kreipėsi į VRAM su prašymu skirti dotaciją įgyvendinti užduotims, kurių tikslas – apsaugoti, išlaikyti ir plėtoti tautinių ir etninių mažumų kultūrinę tapatybę bei išsaugoti ir plėtoti regioninę kalbą;

c) Atitinkama informacija apie pradėtą Komisijos sudėties pakeitimo konsultavimo procedūrą paskelbiama VRAM tinklalapyje, skirtame tautinėms ir etninėms mažumoms bei regioninę kalbą vartojančiai bendruomenei;

d) Baigus konsultacijas už religinių bendruomenių bei tautinių ir

etninių mažumų reikalus atsakingas ministras kreipiasi į Ministrų Tarybos pirmininką su prašymu pakeisti Komisijos sudėtį;

e) Ministrų Tarybos pirmininkui atšaukus ligšiolinį ir skyrus naują Komisijos narį, Bendrosios komisijos sekretorius nedelsdamas apie šį faktą praneša visiems likusiems jos nariams.

Tuo pačiu noriu pabrėžti, kad remiantis Mažumų įstatymo 25 str. 1 d. būtent už religinių bendruomenių bei tautinių ir etninių mažumų reikalus atsakingas ministras prašo Ministrų Tarybos pirmininką atšaukti Bendrosios komisijos narį, tarp kitko, tuo atveju, kai mažuma, kurios atstovas yra minėtas narys, kreipiasi į jį su pagrįstu prašymu tą narį atšaukti iš Bendrosios komisijos. Įstatymų leidėjas ministrui pavedė atsakomybę už sąžiningą ir patikimą naujų kandidatų į Bendrosios komisijos narius parinkimą. Jis dėl pristatytų kandidatūrų konsultuojasi vien todėl, kad patvirtintų nurodytų asmenų reprezentatyvumą, bet konsultacijos nėra privalomos. Dėl šios priežasties pasilieku galimybę tikrinti ir vertinti balsavimo rezultatus, laikydamasis didžiausio viso proceso tikslumo ir objektyvumo.

Tikiu, kad šiuo metu atliekama Bendrosios komisijos nario, atstovaujančio armėnų mažumai, atšaukimo procedūra nekelia nerimo, o Komisijos sekretoriaus pateikiama informacija apie atskirus šio proceso etapus tenkina mažumų pusės lūkesčius.

B. Informacija apie Komisijos narių rinkimą ir atšaukimą

Noriu užtikrinti, kad informacija apie Bendrosios komisijos sudėtį yra ir toliau bus aktualinama VRAM interneto tinklalapyje.

Be to, VTEMBK sekretorius po kiekvieno jos sudėties pakeitimo pateiks informaciją vienam iš pirmininkų – mažumų ir regioninę kalbą vartojančios bendruomenės atstovui.

C. Bendrosios komisijos mažumų pusės sekretoriatas

Dėl iniciatyvos kurti mažumų pusės sekretoriatą – informuoju, kad 2005 m. sausio 6 d. Tautinių ir etninių mažumų bei regioninės kalbos įstatymas nenumato galimybės įkurti atskirą Bendrosios komisijos mažumų pusės sekretoriatą. Tuo pačiu aiškiai nurodo, kad Komisijos darbo organizacinį-techninį aptarnavimą užtikrina už religinių bendruomenių bei tautinių ir etninių mažumų reikalus atsakingam ministrui pavaldi tarnyba, o jo kaštai padengiami iš valstybės biudžeto dalies, kuri yra minėto ministro kompetencijoje.

Dėl to nematau galimybės VRAM skirti papildomų biudžeto lėšų (tarp kitko, apmokėti papildomus etatus) funkcionuoti Bendrosios komisijos mažumų pusės sekretoriatui. Siūlau apsvarstyti galimybę finansuoti tokią organizacinį-dalykišką užnugarį iš valstybės biudžeto lėšų, skirtų apsaugoti, išlaikyti ir plėtoti tautinių ir etninių mažumų kultūrinę tapatybę bei išlaikyti ir plėtoti regioninę kalbą Lenkijoje, esančių biudžeto 43-iojoje dalyje: *Religinės bendruomenės bei tautinės ir etninės mažumos*.

D. Pastovaus ekspertų užnugario Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendrosios komisijos mažumų pusei užtikrinimas

Tvirtai užtikrinu, kad sunkiais ir sudėtingais atvejais Religinių bendruomenių bei tautinių ir etninių mažumų departamento darbuotojai daug metų dalijasi turimomis žiniomis. Jie tiek dalyvauja debatuose ir konferencijose, kuriuos inicijuoja mažumų organizacijos, tiek padeda organizacijų atstovams kasdieniame darbe, susijusiame su dotacijų sistema. Be to, pastaroji patirtis rodo, kad pagalba interpretuojant teisės aktus mažumų pusei buvo teikiama bendradarbiaujant su VRAM Teisės departamentu.

E. Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendrosios komisijos išvadų priėmimo tvarkos pakeitimas

Sutinku su nuomone, kad išvados dėl teisės aktų turėtų būti pateikiamos Bendrosios komisijos posėdžiuose, o raštu, ne per posėdį – vien tarp Komisijos posėdžių, „kai reikia išvadas pateikti per trumpesnę laiko tarpą, dėl ko negalima iškelti tam tikro klausimo Komisijos posėdyje“.

Vis dėlto noriu pažymėti, kad išvadas priimama raštu daugiausia organizaciniais sumetimais. Bendrosios komisijos posėdžiai vyksta kas kelis mėnesius, dėl ko dažnai negalima priimti išvadų ribotu laikotarpiu. Nepaisant to, atsižvelgdamas į Jūsų lūkesčius, pareiškiu, kad kaip vienas iš Bendrosios komisijos pirmininkų sieksiu, jog visų pirma Komisija priminėtų išvadas dėl teisės aktų per posėdžius. Galimybė išvadas pateikti raštu galima pasinaudoti tada, kai bus pristatytas klausimas, reikalaujantis narių gilesnės analizės.

F. Vyriausybės pusės atstovų dalyvavimo Vyriausybės ir tautinių bei etninių mažumų bendrosios komisijos posėdžiuose užtikrinimas

Pranešu, kad 2020 m. liepos 26 d. kreipiausi į Bendrosios komisijos Vyriausybės pusės atstovus laišku, primindamas Komisijos svarbų vaidmenį formuojant valstybės politiką tautinių ir etninių mažumų atžvilgiu bei aiškiai prašydamas aktyviau įsitraukti į jos tolesnius darbus. Religinių bendruomenių bei tautinių ir etninių mažumų departamento darbuotojai stebės, ar taip suformuluotas prašymas veiksmingas (tarp kitko, palaikydami pastovų darbinį ryšį su atitinkamais Vyriausybės administracijos biurais), bei eventualiai imsis tolesnių žingsnių, kad padidintų Vyriausybės pusės atstovų dalyvavimą Bendrosios komisijos posėdžiuose.

(Bus daugiau)

Metų kaleidoskopas

RYTIS MOTIEJŪNAS

Šie metai buvo kažkokie keisti. Maža pasakyti, kad nevykę. Jų kaip ir nebuvo. Jau niekas ir neprisimena, kokie tai metai pagal kokį rytiečių kalendorių, bet daugelis sutiktų, kad jie buvo gana kiau-liški. Metų pradžioje prasidėjusi Covid-19 epidemija pavertė juos tik karantinų bangomis su krūpčiojimais tarp jų. Rudenį grįžusi liga smogė iš naujo ir privertė skelbti antrąjį karantiną. Lenkijoje jau pas-tebimas susirgusiųjų skaičiaus mažėjimas, o Lietuva prieš keletą dienų paskelbė tokį griežtą karantiną, kad daug kas tai vadina beveik nepaprastosios padėties paskelbimu.

Žinoma, kad liga klatinga ir žiauri. Ji šienauja jau ne tik garbius senolius, bet ir jaunesnius asmenis. Praeitą savaitę paskelbta apie mirusį 27 m. asmenį. Tiesa, apie kasmetį gripą ši rudenį jau nekalbama. Kitų ligų jau neliko?

XXX

Naujoji valdžia pažadėjo laikytis aukščiausių skaidrumo ir profesionalumo standartų. Deja, deklaracijos ir konkretus elgesys nesutapo. Jau vien Seimo vadovybės formavimas tapo daugiadieniu skandalu. Užliūliavę opoziciją, valdantieji Seimo vadove išsirinko Liberalų sąjūdžio vadovę V. Čmilytę-Nielsen. Tačiau vėliau jie ėmė vieną po kito atmetinėti buvusios valdžios partijos, LVŽS, kandidatus (dabar jie didžiausia opozicinė frakcija). Iš pradžių Seimo vicepirmininku netikėtai tapo „opozicinės“ Darbo partijos atstovas, demonstratyviai atmetant

valstiečių siūlytą kandidatę, po to iš-tų pačių valstiečių atimtas ir Audito komiteto vadovo postas, nors Seimo statutus nurodo, kad jis turėtų priklausyti didžiausiai opozicinei frakcijai. Susidarė toks įspūdis, kad valdantieji norėjo paerzinti Ramūną Karbauskį, kuris tikrai neištvėrė ir trenkė Seimo durimis. Ir tik po to LVŽS gavo vieną Seimo vicepirmininko vietą (bet ne tas asmuo, kuris siūlytas iš pradžių), na o Audito komitetui vadovaus socialdemokratas Z. Balčytis. Ar tai korektiškas elgesys? R. Karbauskį galima mėgti ar jo nemėgti, bet ar reikia jį žeminti? Čia kažkoks kerštas? Galima pravardžiuoti buvusiuosius kolūkiečius, bet puikiai atsimename, kad anks-

Mums belieka švęsti didžiųjų metų pabaigos šventes siaurame šeimos rate ir laukti išganingosios vakcinės. Ir nesusirgti. Sėkmės ir sveikatos Jums visiems Naujaisiais 2021 metais, mielieji!

tesnės kadencijos Seime viena iš jo vicepirmininkų be didesnių ginčų buvo patvirtinta konservatorė I. Degutienė, Audito komitetui vadovavo I. Šimonytė.

O jau naujosios Vyriausybės formavimas virto beveik anekdotu. Trijų valdžios partijų vadovių pasiūlyti žmonės lyg ir atitiko naujaisias, modernias tradicijas. Ir jaunimo nemažai, ir beveik pusė Vyriausybės moterys (ankstesnei Vyriausybei prikaišiota, kad moterų ten beveik nebuvo, kokie mes atsilikę, nepatogu prieš Europą). Tačiau jaunystė ar

lytis nėra vertybė savaime. Suglumino kandidatų patirtis ir išsilavinimas. Jei Teisingumo ministerijai vadovaus tik bakalauro laipsnį turintis asmuo, ar tai neprisimena seno bolševikų posakio, kad kiekviena vi-rėja gali valdyti valstybę? Užkliuvo ir kitų kandidatų (dabar jau ministrų) praeitis, moralinės bei dalykinės charakterių savybės. Pavyzdžiui, sveikatos apsaugai epidemijos metu vadovaus ne medikas. Tai gerai ar blogai? Greitai pamatysime. Tik šypsena kelia teiginys, kad visi politikai turi puikiai mokėti angliškai. Tai būtina, bet ar tai reikia pabrėžti?

Keisčiausias šioje situacijoje buvo mūsų prezidento elgesys. Prieš naujųjų ministrų siūlymą viešai žadėjęs visus kandidatus vertinti ypač reikliai ir dalykiškai, G. Nausėda suglumo. Naujajai daugumai ir didelei žiniasklaidos daliai spaudžiant kuo greičiau patvirtinti siūlomus asmenis, šalies vadovas paniurnėjo dėl dviejų kandidatų (bet jų neatmetė) ir „išbrokavo“ tik du

asmenis: būsimą žemės ūkio ministrę ir susisiekimo ministrą, beje, ne blogiausius iš visų kitų pasiūlytųjų. Valdančiajai koalicijai teko ieškoti naujų kandidatų. Juokingiausia, kad partijos, skelbusios turinčios po keletą patyrusių specialistų į kiekvieno ministro vietą, nieko naujo nepasiūlė. Konservatoriai vietoj nepartinės valdininkės (dirbančios ŽŪM keletą dešimtmečių) pateikė ankstesnės kadencijos aplinkos apsaugos ministrą, prieš kurį patys yra rengę interpe-liaciją, o laisviečiai vietoj savo partiečio pasiūlė buvusios Vyriausybės

tos pačios ministerijos viceministrą. Tai ko verti priešrinkiminiai pažadai apie kompetenciją ir naujus žmones?

XXX

Kol Lietuvoje garsiai ginčijamasi dėl draudimų būtinybės ir prasmės, o televizorių ekranai ir laikraščių antraštės mus šiurpina vis baisesnėmis istorijomis, naujoji valdžia skubos tvarka skelbia naujas iniciatyvas. Ir ne tik medicinos srities. Pateiktas siūlymas (tiesa, kol kas atmetas) įvesti į lietuvių abėcėlę nelemtas rades W, X ir Q. Siūlymas nenaujas, jo pateikėjai rypuoja apie tariamus Lietuvos lenkų ir mišrias santuokas su užsieniečiais sudariusių moterų „vargus“. Šių klausimų gynėjai suplaka du visiškai skirtingus dalykus – tautines mažumas ir daugiatautes santuokas. Be to, derėtų paklausti, ar parlamentariai prisimena Lietuvos Konstitucijos straipsnį, kuris sako, kad valstybinė kalba yra lietuvių kalba? O Konstitucija gali būti keičiama tik visuotiniu referendumu. Keisčiausia, kad tokias antivalstybines (bet deklaruojamas valdančiosios Laisvės partijos) idėjas pasiūlė keletas „opozicinės“ Socialdemokratų partijos atstovų. Kas tai? Gudrus žaidimas svetimomis rankomis? O gal tik menkai susivokusių politikierių noras patikti ar įtikti naujajai valdžiai?

Lygiai skubiai siūloma įteisinti ir „lengvųjų“ narkotikų vartojimo dekriminalizaciją. Čia iniciatoriai buvo Laisvės partijos nariai. O štai panaikinti draudimą prekiauti alkoholiu sekmadieniais po pietų siūlo irgi neva opozicinės Darbo partijos atstovai. Įdomu, ar jie pažįstami su stambiausių alkoholinių gėrimų gamyklų vadovais?.. Tai darbiečiai ir socialdemokratai šiame Seime tikrai yra opozicija? Kyla abejonių.

Kol didžioji lietuvių žiniasklaidos dalis su neįtikėtinu palankumu pristato naująją valdžią ir jos progresyvius planus, triukšmingame ultraliberalių idėjų garbinimo fone

pasigirsta ir skeptiškų balsų. Štai net Delfi.lt portalas paskelbė A. Globio straipsnį, kuriame jis nuogaštuoja, kad agresyvios mažumos, atėjusios į valdžią, stumiamos mūsų visuomenei menkai svarbios aktualijos, priimtos iš svetur ir tradicines vertybes paneigiančios „reformos“ gali sukelti dvasinę katastrofą, prilygintą tik Lietuvą 1940 m. ištikusiai tragedijai. Tokiai nuomonei pritarė ir žymiausias antisovietinės rezistencijos veteranas kardinolas S. Tamkevičius.

Kokia reakcija? Kol kas ant straipsnio autoriaus ir kardinolo interneto komentaruose išpiltas vežimas pamazgų (nors nemažai ir palaikymo).

XXX

I. Šimonytė, vos įvedus karantiną, tą pačią dieną pažadėjo jį griežtinti. Klausantis jos kalbų, susidaro įspūdis, kad žmogus labai įsitempęs, bijo suklysti. Suprantama, kad situacija paini ir grėsminga. Bet tiems, kas verčia visą kaltę buvusiai valdžiai, reikėtų priminti, kad nuėjusiesiems rekomenduojant griežtinti ribojimus rudens pradžioje, daug buvusių opozicionierių (tarp jų ir sostinės meras su bendraminčiais) viešai šaukė apie verslo suvaržymą ir žlugdymą. Dabar tuomečiai demokratijos „gynėjai“ jau ne rekomenduoja, o draudžia. Suprantama, kad visada geriausiai visus mokyti, kai esi ne valdžioje, o opozicijoje.

Galima ginčytis iki užkimo, kas kaltas dėl tokios padėties. Galima klausinėti, kas gi pavogė 2020 m. šv. Velykas, o dabar pavogs ir šv. Kalėdas. Kalta ne buvusi ar esama valdžia. Kalėdas šiemet pavogė epidemija, kuri menkai klauso žmonių norų ir pageidavimų. O mums belieka švęsti didžiųjų metų pabaigos šventes siaurame šeimos rate ir laukti išganingosios vakcinos. Ir nesusirgti. Sėkmės ir sveikatos Jums visiems Naujaisiais 2021 metais, mielieji!

Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerijai (MSWiA), Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerijai ir Lietuvos kultūros tarybai suteikus paramą pagal pateiktas paraiškas, Lenkijos lietuvių draugija (LLD) pati arba su kitomis įstaigomis 2020 m. surengė ne tik kasmetinius renginius.

2020-ieji – ypatingi. Netikėtai užklupo mus pandemija ir su ja susiję ribojimai. Kovą dar atrodė, kad padėtis pagerės po dviejų, trijų mėnesių, o birželį jau tapo aišku, kad pirmosios metų pusės renginiai tikrai nevyks įprasta tvarka. Draugijos valdyba svarstė, kaip pasitelkus šiuolaikines technologijas įgyvendinti projektus, renginius. Reikėjo daug ką keisti projektuose, reikėjo nemažai laiko ir konsultacijų su LLD remiančiomis įstaigomis. Pasikeitė renginių forma ir laikas.

XXIX vaikų teatrų festivalis „Raganė“ perkeltas į virtualiąją erdvę. Spektakliai buvo filmuojami laikantis rekomenduojamų saugumo taisyklių. Festivalyje dalyvavo 6 mūsų krašto vaikų teatrai: Punsko savivaldybės vaikų darželio „Boružėlė“ (rež. Vida Jolanta Stankevičienė ir Asta Žukauskienė), Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos „Čirškiai“ (vad. Julija Zielinskienė), Vidugirių pagrindinės mokyklos „Šmaikštuoliai“ (rež. Irena Mackevičienė ir Onutė Grėbliūnienė), Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos „Šakar Makar“ (rež. Irena Vaicekauskienė ir Irena Gasperavičiūtė, muz. Juozas Pileckas) ir „Dusalukas“ (rež. Janina Macukonienė) bei Punsko lietuvių kultūros namų „Kregždė“ (rež. Jolanta Malinauskaitė-Vektorienė). Vaikams dalyvavimas filmavime buvo didelė sceninė patirtis.

Kaip kiekvienais metais moksleiviai paruošė dailės darbus – piešė spektaklių herojus, iliustracijas pastatytiems spektakliams. Darbus

Lenkijos lietuvių draugijos 2020 metų renginiai

„AUŠROS“ INF.

vertino Nastutė Sidarienė, Dalia Astrauskienė ir Birutė Stokeliūnienė. Komisija skyrė: I vietą Evelinai Pečiulytei ir Kristijonui Dzemionui (abu iš Punsko savivaldybės vaikų darželio), II vietą Lenai Leončikaitėi (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), Jonui Jankauskui ir Kajai Valenskaitei (abu iš Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos), III vietą Justinai Rėkutei (Vidugirių pagrindinė mokykla). Laureatų darbus galite pamatyti vaikų leidinyje „Aušrelė“. Sukurtą filmą ir vaikų

dailės darbus rasite naujai sukurtoje Lenkijos lietuvių draugijos „Facebook“ paskyroje. USB atmintukai su festivalio įrašais buvo perduoti dalyvusių festivalyje teatrų vadovams, lietuviškos mokykloms ir kultūros įstaigoms.

Liepos 14 d. LLD Ščecino skyrius surengė minėjimą prie Dariaus ir Girėno paminklo Pščelnike. (Apie tai rašyta „Aušros“ 17 nr. 10–11 p.)

Kiekvienais metais į šį renginį vykdavo Punsko Dariaus ir Girėno

mokyklos moksleiviai ir mokytojai. Šiomet dėl pandemijos kelionė buvo neįmanoma. Nuspręsta didvyrių žygi paminėti kitokiu būdu. Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos moksleiviams suorganizuotas **konkursas-viktorina „Darius ir Girėnas“**. Jo tikslas – skatinti mokinius domėtis Lietuvos istorija, literatūra, ugdyti patriotiškumą ir pilietiškumą, plėsti mokinių bendrąsias ir dalykines kompetencijas, ugdyti jų kritinį mąstymą, savarankiškumą bei tobulinti bendradarbiavimo, darbo komandoje kompetenciją.

Varžėsi visos mokyklos klasės. Konkursas suskirstytas į du etapus. Pirmasis – dailės darbėlių paruošimas, antrasis etapas – viktorina lakūnų gyvenimo ir jų veiklos tema, skirta vyresniųjų klasių moksleiviams. Laimėtojams skirtos dovanos ir padėkos raštai. Mokiniai, ruošdamiesi konkursui, sužinojo apie didvyrišką Dariaus ir Girėno skrydį per Atlantą. Tai labai svarbu puoselėjant pasididžiavimą lietuvių tauta. Dariaus ir Girėno pavyzdys įkvepia mūsų jaunimą siekti tikslo, dirbti lietuvių tautos labui.

Ypatingą dėmesį LLD skiria švietimui. Vieni iš svarbiausių renginių yra **lietuvių kalbos, Lietuvos istorijos ir geografijos bei dailiojo žodžio konkursai**. Tradiciškai jie vykdavo pavasarį, artėjant mokslo metų pabaigai. Šiomet visi konkursai nukelti

Vaikų teatrų festivalio dalyvis – Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklos teatras „Dusalukas“

Teresės Gausienės nuotr.

Astos Žukauskienės nuotr.

Vaikų teatrų festivalio dalyvis – Punsco savivaldybės vaikų darželio teatras „Boružėlė“

į rudenį. Tačiau ir juos nukėlus konkursai vyko nuotoliniu būdu. Dailiojo žodžio konkurso komisijoms buvo pristatyti įrašai. Kitų konkursų dalyviai atliko užduotis naudodami kompiuterį. Gautus moksleivių darbus tikrino LLD suburta komisija.

Dailiojo žodžio konkurse kaip kiekvienais mokslo metais dalyvavo visų lietuviškų mokyklų moksleiviai: Punsco savivaldybės vaikų darželio, Punsco Dariaus ir Girėno pagrindinės mokyklos, Punsco Kovo 11-osios bendrojo lavinimo licėjaus, Vidugirių pagrindinės mokyklos, Seinų lietuvių „Žiburio“ vaikų darželio ir pagrindinės mokyklos. Pirmą kartą prisijungė Suvalkų darželinukai. Šiais metais susibūrė 114 dalyvių.

Pagal amžių visi skaitovai yra skirstomi į šešias grupes. Darželio ir I–IV klasių dalyvius vertino Rūta Burdinaitė, Elena Degutienė ir Alicija Kraužlytė. Darželinukų grupėje komisijos narės išklausė 36 vaikučių įrašus. Visi dalyviai laimėjo pirmąsias vietas. I–IV klasių grupėse dalyvavo 11 pirmokų, 14 antrokų, 16 trečiuokų ir 9 ketvirtokai. Nominacijas laimėjo: I klasių grupėje Inga Žukauskaitė, Evelina Savickaitė ir Liepa Vilkelytė

(Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), Inga Ivoškaitė (Punsco Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla), Karolina Kmieliauskaitė (Vidugirių pagrindinė mokykla), II klasių grupėje Olivija Venslauskaitė, Sonata Žimnickaitė ir Viliamas Šidlauskas (Punsco Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla), Dainius Grigutis ir Kristijonas Gausa (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), III klasių grupėje Karina Berneckaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), Greta Nevulytė, Gytis Uzdila, Ida Zdanytė ir Diana Stoskeliūnaitė (Punsco Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla), IV klasių grupėje Ernestas Žilinskas, Mantas Radzevičius (Vidugirių pagrindinė mokykla), Inga Aleksaitė, Julija Krakauskaitė, Leną Leončikaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla).

Vyresnieji moksleiviai deklamavo po du kūrinis. Juos vertino Janina Macukonienė, Jolanta Malinauskaitė–Vektorienė ir Asta Žukauskienė. V–VI klasių grupėje buvo 13 dalyvių. Pirmoji vieta skirta Jonui Kalinauskui (Vidugirių pagrindinė mokykla), antroji Violetai Grigutytei ir Ulai Vilkelytei (Seinų lietuvių „Žiburio“

mokykla), trečioji – Jurgitai Grigutytei ir Birutei Vaicekauskaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla). VII–VIII klasių grupėje dalyvavo 8 mokiniai. Pirmąją vietą laimėjo Rasa Maksimavičiūtė (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), antrąją Vaiva Vaicekauskaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), trečiąją – Sandra Pachuckaitė (Vidugirių pagrindinė mokykla).

Licėjaus grupėje buvo 7 mokiniai. Prizines vietas laimėjo: pirmąją Onutė Karanekaitė, antrąją Edita Sorokaitė, trečiąją Irena Berneckaitė, Ieva Kalinauskaitė, Amelija Pajaujytė (visi Punsco Kovo 11-osios licėjaus moksleiviai).

Lapkričio 26 d. vyko Lietuvos geografijos konkursas, kurio tema „Lietuvos gamta“. Vertinimo komisijoje dirbo: Vytautas Budzeika, Danutė Valukonytė ir Onutė Samulevičienė. Konkurse dalyvavo 6 penktos, 10 šeštos, 5 septintos ir 9 aštuntos klasės mokiniai iš Punsco Dariaus ir Girėno, Vidugirių ir Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklų. Suskaičiavus surinktus taškus paaiškėjo, jog IV–VI klasių kategorijoje pirmąją vietą laimėjo Alma Grigutyte (Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinė mokykla), antrąją Ula Vilkelytė (Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinė mokykla), trečiąją Augustė Zdanytė (Punsco Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla). Pagyrimus pelnė Erika Labutyte ir Amelija Miliauskaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinė mokykla). VII–VIII klasių grupėje pirmoji vieta skirta Elyzai Gudaitytei (Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinė mokykla), antroji Martynui Valinčiui (Punsco Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla), trečioji Vaivai Vaicekauskaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinė mokykla). Pagyrimus pelnė Daiva Marteckaitė (Vidugirių pagrindinė mokykla), Karolina

Agurkytė ir Mantas Marcinkevičius (Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla).

Lietuvos istorijos konkursas vyko gruodžio 1 d. Jo tema „Lietuvos partizanų veikla“. Atsakymus tikrino ir vertino komisija, kurią sudarė istorijos mokytojai Onutė Vaznelienė, Nastutė Sidarienė ir Zita Ivoškienė. Pagrindinių mokyklų VI–VIII kl. kategorijoje rungėsi 19 moksleivių: 2 šeštokės, 3 septintokai, 14 aštuntokų iš Punsko Dariaus ir Girėno, Vidugirių ir Seinų lietuvių „Žiburio“ mokyklų. Pirmąją vietą laimėjo Loreta Kalkauskaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinė mokykla) ir Martynas Valinčius (Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla), antrąją Karolina Agurkytė (Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla), trečiąją Vaiva Vaicekuskaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinė mokykla). Pagyrimus pelnė Matas Nevulis (Vidugirių pagrindinė mokykla) ir Mangirdas Vektorius (Punsko Dariaus ir Girėno pagrindinė mokykla).

Lietuvių kalbos ir literatūros konkursas vyko gruodžio 14 d. Jame

dalyvavo 9 ketvirtokai, 3 penktokai, 5 šeštokai, 12 septintokų ir 7 aštuntokai iš Punsko Dariaus ir Girėno, Vidugirių ir Seinų lietuvių „Žiburio“ pagrindinių mokyklų bei 3 Punsko Kovo 11-osios lietuvių licėjaus mokinės. Pagrindinių mokyklų dalyviai suskirstyti į tris grupes (IV–V kl., VI kl., VII–VIII kl.). Visi rašė testus. Kiekvienos grupės dalyviams reikėjo perskaityti paskirtus literatūros kūrinius. Buvo tikrinamos ir gramatikos žinios bei gebėjimai tas žinias taikyti. Vertinimo komisijoje dirbo lietuvių kalbos mokytojos Janina Macukonienė, Elena Degutienė ir Gražina Kibyšienė.

IV–V kl. grupėje pirmąją vietą laimėjo Inga Aleksaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), antrąją Julija Krakauskaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), trečiąją Jonas Kalinauskas (Vidugirių pagrindinė mokykla). VI kl. grupėje pirmoji vieta skirta Almai Grigutytei (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), antroji Ulai Vilkelytei (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), o trečioji Eimantui Uzdilai (Punsko Dariaus ir Girėno

pagrindinė mokykla). VII–VIII kl. grupėje pirmąją vietą laimėjo Loreta Kalkauskaitė (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), antrąją Elyza Gudaitytė (Seinų lietuvių „Žiburio“ mokykla), o trečiąją Daiva Marteckaitė (Vidugirių pagrindinė mokykla).

Licėjaus moksleivius LLD pakvietė rašyti rašinius temomis: „Pauliaus Širvio lyrikoje atskleidžiami ir šiuolaikinio jauno žmogaus jausmai“ (minint poeto 100-ąsias gimimo metines), „Dramatiška įtampa ir tėvynės ilgesio vaizdiniai išėivijos poeto Henriko Nagio kūryboje“ (minint 100-ąsias jo gimimo metines), „Tautodailė ir jos kūrėjai mūsų krašte“. Šioje grupėje pirmąją vietą laimėjo Loreta Uzdilaitė, antrąją Ida Bobinaitė, trečiąją Lidija Radzevičiūtė.

Visų konkursų prizinių vietų laimėtojams paruošti diplomai ir dovanos. Visiems dalyviams – padėkos raštai ir smulkios dovanėlės. Diplomai ir dovanos perduoti į mokyklas. Dėkojame visų mokyklų ir darželių vadovams, mokytojams, kurie ruošė konkursų dalyvius, komisijų nariams bei visiems, kurie talkino organizuojant konkursus.

Jau keliasdešimt metų birželio mėnesį Burbiškių kaime vyksta **tradicinis lietuviškų ansamblių sąskrydis**. Tai mūsų krašto kultūrinio gyvenimo apibendrinimas. Jame dalyvauja beveik visi šiame krašte veikiantys lietuviški ansambliai. Kad nenutruktų sąskrydžio tradicija, šiais metais teko perkelti jį į virtualiąją erdvę. Sąskrydyje dalyvavo 14 ansamblių. Sukurtą filmą galite pažiūrėti Lenkijos lietuvių draugijos „Facebook“ paskyroje. USB atmintukai su sąskrydžio įrašais buvo perduoti dalyvavusių

Konkursas „Darius ir Girėnas“

ansamblių vadovams, lietuviškoms mokykloms ir kultūros įstaigoms.

Apie kitus renginius galima pasiskaityti ankstesniuose „Aušros“ numeriuose.

Spalio 18 d. vyko LLD Suvalkų skyriaus surengta **poezijos ir dainos mėgėjų šventė**, apie kurią rašyta „Aušros“ 21 nr. 7–8 p.

Apie rugsėjo 17 dieną vykusį jau tradicinį „Lietuvišką vakarą“ Suval-

kuose rašyta „Aušros“ 18 nr. 8–9 p.

Straipsnis apie spalio 4 dieną surengtą **Rudens gėrybių šventę su proza ir daina** paskelbtas „Aušros“ 20 nr. 10–11 p.

Deja, ne visi renginiai galėjo įvykti. Dėl sparčiai plintančio koronaviruso griežtėjant ribojimams neįvyko Vėlinių koncertas ir „Aušros“ 60-asis jubiliejus.

Lenkijos Respublikos vidaus reikalų ir administracijos ministerija taip pat rėmė periodinius leidinius „Aušra“ ir „Aušrelė“ bei dalykinę LLD veiklą. Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas rėmė periodinių leidinių „Aušra“ ir „Suvalkietis“ leidybą, o Tautos fondas – „Aušros“ leidybą.

Nuoširdžiai dėkojame visiems rėmėjams. Be Jūsų paramos nebūtume galėję tiek nuveikti.

LR konsulato Seinuose vadovas aplankė lietuviškas mokyklas

IRENA GASPERAVIČIŪTĖ

Artėjant šv. Kalėdoms Lietuvos Respublikos konsulato Seinuose vadovas, ambasadorius Remigijus Motuzas su žmona Laimute aplankė Suvalkų krašte veikiančias švietimo įstaigas. Visoms nuvežė dovanų pagal kiekvienos mokyklos poreikius: kam knygų, albumų, kam austų labai geros kokybės valstybės herbų, kam vėliavų. Kadangi vaikų darželiai dirba stacionariai, Punsko, Seinų ir Suvalkų lietuviškų darželių ugdytiniai iš ambasadoriaus kiekvienas gavo po kraitelę, pilną dovanų.

Švietimo įstaigų vadovai nuoširdžiai dėkoja gerb. Remigijui Motuzui už kalėdines dovanas ir sveikinimus. Sveikų ir gražių Jums šv. Kalėdų!

Gruodžio 16 d. LR konsulato Seinuose vadovas, ambasadorius Remigijus Motuzas su Punsko

Ambasadorius R. Motuzas su žmona Laimute sveikina Seinų „Žiburio“ darželinukus šv. Kalėdų proga

valsčiaus viršaičiu Vytautu Liškausku ir Lenkijos lietuvių bendruomenės pirmininke Jolanta Malinauskaitė-Vektoriene uždegė atminimo žvakutes 1949 m. gruodžio 15 d.

žuvusių Lietuvos partizanų Jurgio Krikščiūno-Rimvydo ir Vytauto Prabulio-Žaibo žuvimo vietoje Šlynakiemyje bei prie simbolinio jų kapo Suvalkuose.

Eik, žmogau, eik!

PETRAS MAKSIMAVIČIUS

Parašyti šį straipsnį ruošiausi kelias savaites. Artėja šv. Kalėdos, todėl galų gale reikia baigti pasakoti apie Covid-19 pandemiją, politinius ginčus, naujų atminimo lentų kabinimą Seinuose ir kitus keistus dalykus. Bandysiu parašyti ką nors labiau nuotaikingo, kad „Aušros“ skaitytojai galėtų atitrūkti nuo einamųjų reikalų ir geriau pajustų šventinę nuotaiką.

Kai pažįstamas parašė trumpą SMS žinutę, kad sekmadienį rengiamas keliasdešimties kilometrų pėsčiųjų žygis, kuriame ketina dalyvauti keliolika entuziastų, supratau, kad tai bus gera proga išbandyti jėgas. Iš pradžių suabejojau, ar galėsiu prisijungti ir ar tokį atstumą įveiksiu. Dėl fizinės formos buvau ramus, nes besimokydamas Punsko licėjuje dažnai žaidžiau futbolą ir krepšinį, todėl pėsčiųjų žygis, kad ir

trunkantis 4–5 valandas, manęs neįgąsdino. Susirūpinau tuo, kad neturiu tinkamų batų, kepurės, kuprinės, pirštinių (su žinomų firmų logotipais), elektroninių prietaisų, kurie matuoja žmogaus pulsą ir kitus fizinio aktyvumo parametrus. Beje, neturėjau ir bevielių ausinių, kurios jungiamos prie mobiliojo telefono, o monotoniškai žygiuojant 4–5 valandas leidžia bent pasiklausti šiais laikais populiarių tinklalaidžių (angl. *podcast*) apie karjerą, mitybą, klimato kaitą ar žmonių charakterio bruožus. Vėliau mano nuogąstavimai pasirodė beprasmiški. Visa tai žygiuojant neturėjo jokios reikšmės. Nusprendžiau eiti ir dabar noriu kelis sakinius apie tai parašyti.

Pirmasis žygis, laikantis visų epidemiologinių saugos reikalavimų, man labai patiko. Todėl dalyvavau ir antrajame. Tikriausiai norite

paklausti, kas patiko. Viskas. Tai tam tikra magija. Gali eiti pirmas, gali eiti paskutinis. Niekas tau nesako, koku greičiu eiti, kaip eiti ir kada sustoti. Gali eiti vienas, gali drauge su bendražygiu. Gali bendrauti, gali „užsiskleisti“ savo pasaulyje ir per kelias valandas sudėlioti mintis apie ateinančią savaitę laukiančius iššūkius. Maža to, gali visiškai apie nieką negalvoti, tik... eiti. Ar tai beprasmis sekmadienio laiko gaišimas? Ne visai taip. Graži gamta ir didingą krašto praeitį menančios vietos atrodo visai kitaip iš arti, negu kai apie jas skaitai istorijos vadovėlyje. Ir tai dar toli gražu ne viskas.

Tik pradėjęs eiti iš karto prisiminiau Tomo Hankso (Tom Hanks) suvaidintą sceną filme „Forestas Gampas“ („Forrest Gump“). Noriu jums šią istoriją priminti, kadangi manau, jog ji gana iškalbinga. Filmo herojus Forestas Gampas – eilinis Amerikoje gyvenantis vaikinukas, ne itin sumanus ir į pasaulį žiūrįs savaip. Kaip ir visi bendraamžiai, lankydamas mokyklą, žaidė amerikietišką futbolą, iš bendraamžių ir suaugusiųjų neretai patyrė patyčių ir užgauliojimų. Prasidėjęs Vietnamo karui (1955 m.) pateko į priekinę fronto liniją. Kadangi savaip žiūrėjo į supančią aplinką ir gresiančius pavojus, priimdavo nestandartinius sprendimus. Liko gyvas ir ne kartą gelbėjo draugų gyvybes. Grįžęs iš Vietnamo žvejojė krevetėmis. Vėliau kartu su bendražygiu investavo (kaip pats sakė) į naujai įkurtą vaisių perdirbimo įmonę „Apple“. Nesuvokė, kodėl greit tapo milijonieriumi. Būdamas pasakiškai turtingas ir neturėdamas ko veikti, nusprendė

Petro Maksimavičius nuotr.

Žygeiviai

nemokamai žmonėms pjauti žolę ir dirbti kitus nesudėtingus darbus.

Forestas Gampas nuo paauglystės mylėjo Dženę (Jenny). Ši žinojo, kad jis serga lengva autizmo forma ir į gyvenimą žiūri kiek kitaip, todėl nenorėjo su Forestu sieti savo gyvenimo. Kai jis vieną dieną paklausė, ar Dženė tekėsianti už jo, o pastaroji atsakė, kad ne – Forestas visai nesupyko. Jis panorio pabėgioti. Pakilo nuo suoliuko ir pradėjo bėgti. Neturėjo jokio tikslo, tiesiog bėgo. Bėgdamas nuo JAV rytų iki vakarų pakrantės, vėl nesuvokdamas, kodėl, tapo populiariu žmogumi. Pakeliui prie jo prisijungdavo daugybė žmonių, kurie norėjo žinoti, kodėl ir kur jis bėga. Svarstė, ar jis bėga nuo praeities, ar ieškodamas ateities. Galų gale atėjo diena, kai Forestas liovėsi bėgęs. Kelio viduryje sustojo. Staiga nusprendė, kad toliau nebėgs. Iš paskos bėgusi žmonių minia patyrė šoką, nes nežinojo, ką toliau veikti. Tolesnis bėgimas jiems neteko prasmės. Štai tokia istorija.

Kaip jums atrodo: ar Forestas Gampas buvo idiotas, ar genijus? Jis pats sakydavo: „Galbūt esu idiotas, bet nesu kvailas“. Ar žmogus visuomet turi elgtis taip, kaip iš anksto suplanuoja? Tai būtų pernelyg paprasta. Ar tokiu būdu neprarastų laisvės? O gal kartais reikia elgtis spontaniškai, kadangi tai, kaip mūsų gyvenimas rutuliosis ateityje, visiškai nuo mūsų sprendimų nepriklauso. Gal gyvenimas panašus į saldainių dėžutę? Atidarai ją ir niekada nežinai, kurį saldainį išsitrauksi.

Kaip jau minėjau, šią Foresto Gampo istoriją prisiminiau dalyvaudamas pėsčiųjų žygyje, apie kurį pradėjau rašyti straipsnio pradžioje. Gal kai kam atrodys keista, bet eiti kelias valandas pėsčiomis visai malonu. Į galvą ateina daug naujų minčių, fizinis krūvis išlaisvina gerų emocijų, o žygiuojant galima aptarti nemažai aktualių klausimų, pamatyti nuostabių gamtos ar istorijos paminklų.

Svarbi priežastis, dėl kurios vėta į tokį žygį leisti, labai paprasta – tai labai sveikas sportas. Ne kartą teko skaityti gydytojų patarimus, kad jeigu tik yra galimybių, vėta kuo dažniau pabūti „Forestu Gampu“ – kiekvieną dieną skirti šiek tiek laiko fiziniam aktyvumui ir stengtis dalintis geromis emocijomis. Jokiu būdu nenoriu, kad mano bendražygiai pagalvotų, jog bandau juos kaip nors lyginti su Tomo Hankso suvaidintu personažu. Tai tik man į galvą atėjo tokia mintis, kad visai gera savyje turėti tiek idiotui, tiek genijui būdingų savybių. Žygiuojant į galvą ateina daug naujų, gerų minčių, kurios parodo, kaip išbristi iš sudėtingų problemų, kitaip į jas pasižiūrėti.

Žinoma, lazda visada turi du galus. Mano vienas buvusių darbo vadovų labai mėgdavo kiekvieną dieną mažų mažiausiai dvi valandas vakarą sparčiu žingsniu pasivaikščioti. Ar lijo, ar snigo, ar pūtė stiprus vėjas – jis vis vien dvi valandas vaikščiojo. Rytą atėjęs į darbą jau žinojau, kad vėl laukia daug naujų sumanymų ir strateginių sprendimų, kurie bevaikščiojant gimdavo jo galvoje. Pabandykite ir įsitikinsite, kad žygiavimas vos per kelias valandas gali pakeisti jūsų požiūrį į daugelį dalykų, kurie neduoda jums ramybės, kai su mobiliuoju telefonu rankoje sėdite priešais televizorių.

DĖKOJAME

Punsko valsčius nuoširdžiai dėkoja mūsų krašto jauniems verslininkams Konradui Šliaužiui, Romui Batvinskui ir Vytautui Kavaliauskui iš Punsko, Valdui Batvinskui iš Valinčių, Romui Krakauskui iš Agurkių bei žinomam meistriui Antanui Petruškevičiui iš Vaitakiemio už Punsko bažnyčios aikštėje papuoštą nuostabią Kalėdų eglutę ir šventinę instaliaciją.

Tai puikus sumanymas ir prasminga dovana mūsų krašto žmonėms švenčių proga. Džiugu, kad čia dirbate ir stengiatės įgyvendinti gražias idėjas ir gyventojų lūkesčius. Ačiū Jums už padovanotą jaukią kalėdinę nuotaiką!

Linksmų švenčių ir niekada neišsenkančių kūrybinių minčių!

KLAIDOS ATITAIŠYMAS

„Aušros“ š. m. 22 nr. 15 p., E. Pakutkienės straipsnyje „Ona Tumelienė“, įsivėlė klaida. Vietoj „Buvo susidraugavusi su vedėja Eugenija Auruškevičiene (Čėplaite)...“ turi būti „Buvo susidraugavusi su vedėja Eugenija Anuškevičiene (Čėplaite)...“.

Atsiprašom.

Sodų magija

ALDONA VAICEKAUSKIENĖ

„Man labai įdomu, kur slypi šiaudelių magija. Turiu omenyje nepaprasto grožio ir užslėptų simbolių šiaudinius sodus. Mažai kuris iš mūsų juos yra kūręs, mažai kas išlaikė, o gal visai niekas neišlaikė jų vėrimo meno. Karpinčius, margučius dar kai kas laisvalaikiu pagamina, o sodai tarsi dingsta iš mūsų gyvenimo“, – kažkada pasiteiravo žurnalistė Jurgita. Su ja ir visais žurnalo skaitytojais noriu pasidalinti savo žiniomis apie lietuviškus šiaudinius sodus.

Šiaudų sodai – viena iš seniausių tradicinio meno šakų. Tai ne tik Lietuvos tautodailės paveldas, bet ir labai svarbi baltų kultūros dalis, atspindinti tradicijas, kurios buvo perduodamos iš kartos į kartą ir taip atėjusios iki mūsų dienų. Tai viena įspūdingiausių lietuvių apeiginės-dekoratyvinės dailės rūšių, gyvybingų iki šių dienų.

Jie primena erdvines geometrines formas. Lietuvoje vyrauja keturšlaitės piramidės silueto ir iš jos kilusių sudėtingesnės struktūros ir formos sodai. Labiausiai mėgstamą sodų pavidalą sudaro dvigubos, to paties keturkampio pagrindo piramidės, kurių viršūnės simetriškai nukreiptos į priešingas puses – viršų ir apačią.

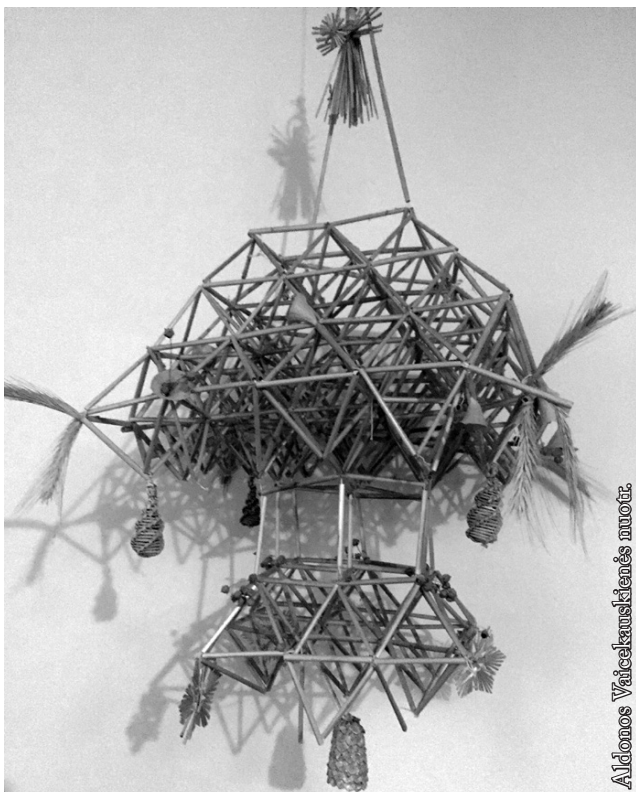
Sodas – šventinės darnos ir grožio simbolis. Lietuviški sodai ypatingi ne tik dekoratyviniu, bet ir ritualiniu atžvilgiu. Jie turi estetinę ir sakralinę paskirtį. Tai sumažintas pasaulio modelis, kuris įkūnija žemę ir dangų, harmonizuoja mūsų namus ir mus pačius, suteikia energijos ir ramybės. Sodo kūrimą galima palyginti su mandala. Seniau žmonės nieko šiaip sau nedarė. Sodai turėjo ritualinę, apeiginę reikšmę. Jų tikslas – kaupti energiją ir ją atiduoti sėdintiesiems po jais. Todėl kabinami virš stalo, o stolas yra sakralinė vieta, kur susirenka visa šeima. Sodas prie stalo esančiuosius pripildo geros energijos, suteikia harmonijos, stiprina sveikatą. Energetiškai išmatuota, kad teisingai padarytas sodas savo energiją skleidžia iki 30 metrų. Jeigu jis sukasi, gamina ir atiduoda dar daugiau energijos. Senovėje sodus verdavo ant arklio uodegos plauko, kartais plauką įlydydavo į vašką – tai dar geriau sukdamosi. Besisukantis sodas padeda patalpoje cirkuliuoti orui, kas gerina sveikatą.

Sodas, kaip ir juosta ar rankšluostis, lydi žmogų

visą gyvenimą. Kažkada jis buvo neatskiriama vestuvių dalis. Per mergvakarį surištą ir virš jaunųjų stalo pakabintą sodą reikėjo „išpirkti“ su dainomis, humoru. Tai ne tik puošmena, bet ir tikėjimas, kad kabantis sodas „sujungs“ jaunuosius ilgam ir darniam gyvenimui kartu.

Pagrindinė sodo forma tai piramidė. Piramidės žinota daugelyje kultūrų. Jos turi ypatingą energetinę galią. Tikėta, kad per viršutinę piramidę, kuri yra smaigaliu į viršų, į sodą atiteka kosminė arba dieviška energija, o per apatinę, kuri yra smaigaliu žemyn – šioji energija paskleidžiama žmonėms. Todėl sodai buvo kabinami virš stalo, prie kurio rinkdavosi visa šeima, o vestuvių atveju – visa giminė.

Sodai yra labai mažai tyrinėti. Didžiausią patirtį Lietuvoje yra sukaupti ilgametė sodų rišėja, Vilniaus etninės kultūros centro specialistė Marija Liugienė. Jos patirtis ir surinkta medžiaga neįkainojamos. Ji parašiusi ne vieną straipsnį šia tema. Išleista knyga su sodų pavyzdžiais ir įžvalgomis. M. Liugienė pasakoja: „Pagrindinė sodo forma – piramidė. Piramidė smaigaliu į viršų vadinama antžemiu, piramidė smaigaliu į apačią – požemiu. O tarp jų yra žemė. Viršutinė dalis – kaupianti, apatinė – atiduodanti. Sodo konstrukcija sudaryta iš kvadratų ir trikampių. Trikapiai simbolizuoja sielą, o kvadratai – materiją. Šia prasme, nuo viršutinio smaigalio prasidedantis sodas iki tam tikro taško plėtėja, o po to – siaurėja iki apatinio smaigalio, kuriuo užsibaigia. Taip ir pasaulyje – viskas prasideda nuo sielos, gyvybinės energijos, kuri augina materiją. Tačiau materija negali augti be pabaigos, ir tam tikru metu

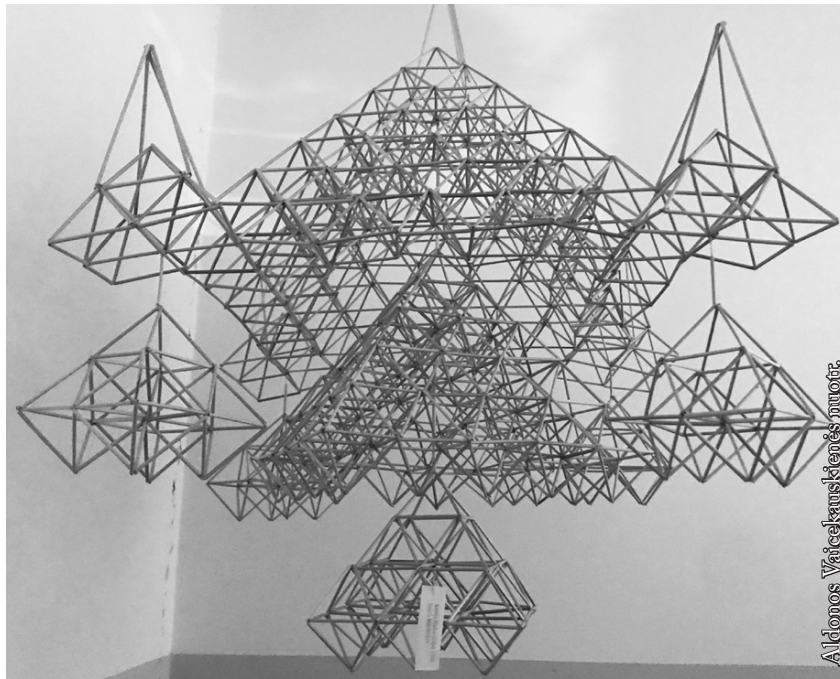
Aldonos Vaicekauskienės nuotr.

ima nykti – nyksta ir mūsų kūnai, ir visa, kas materialu, – kol visiškai sudyla, ir vėl lieka tik iš kūno išsivadavusi siela.“

Lietuviškų sodų pagrindinė konstrukcinė medžiaga – žiemkenčių šiaudai. „Senovėje į javo šiaudą žiūrėta kaip į žmogaus kūną. Šiaudas (kūnas) „išnešioja“ varpą, grūdą (sielą). Javai simbolizuoja nenutrūkstamą gyvybę. Jie vėl bus pasėti, vėl tęs rugio gyvenimą.

Užtat su šiaudais buvo elgiamasi pagarbiai. Nereikia užmiršti, kad šiaudai buvo naudojami ir stogams dengti, ir apavui, skrybėlėms daryti“, – teigia M. Liugienė.

Šiais globalizacijos ir dirbtinių medžiagų laikais natūralus šiaudas – itin vertinga ir svarbi medžiaga. Labai daug laiko reikia šiaudui paruošti. Šiuo metu laukai, prisotinti mineralinių trąšų, išaugina gana trapų javo šiaudą. Išvestos veislės labiau koncentruojasi į varpą, o ne į šiaudą. Sodams rišti tinka visų javų šiaudai, bet man labiausiai patinka rugio. Reikėtų skinti jau pribrendusius, bet dar neprinokusius. Svarbiausia, kad nebūtų vėjo ir darganų nugairinti, nes pajuoduoja, būna trapūs. Blogai, kai nespėji suskinti, o užlyja rūgštūs lietūs, tada šiaudai pajuoduoja. Jeigu suskinti šiaudai dar apyžaliai, tai galima palaikyti saulėje, bet po stogu, kur nelyja. Šiaudus geriausia ruošti tik nuimtus nuo „kelmo“. Ruošiant pirmiausia reikia nukarpyti narelius. Lieka tik storieji ir plonieji šiaudo galai. Juos reikia sukarpyti kuo vienedsnio ilgio. O šiaudukų ilgis priklauso nuo to, kokiai erdvei ruošiamės daryti sodą. Jei patalpa didelė, tai sodas iš trumpų gabaliukų atrodys išties

Austėjos Narkevičiūtės iš Jonavos sodas, dalyvavęs Velykinėje parodoje 2018 m.

Aldonos Vaicelaušienės nuotr.

negražiai. Tokiu atveju reikėtų karpyti ilgesniais ir plonesniais šiaudukais.

Jeigu ruošiamė jau išdžiūvusius šiaudus, tai prieš kerpant reikėtų sudrėkinti, kad vėliau nelūžinėtų. Kuo šiaudas plonesnis – tuo sodas gražiau atrodo, tik siulą įverti sunkiau. Na, o tada jau prasideda kūryba. Čia jau kiekvieno fantazijos reikalas. Svarbiausia nepamiršti kanonų ir geros nuotaikos. Be abejo, labai praverčia erdvinis mąstymas, na ir minimalios matematikos žinios. Mokiniai noriai išitraukia į sodų rišimą, nes šis užsiėmimas padeda atsipalaiduoti, pašalina įtampą, ugdo kūrybiškumą, atidumą, kruopštumą. Tačiau susiduriama su kitu iššūkiu – tokiai kūrybai reikia paruošti žaliavą. Net sukarpyti tiksliais ilgiais jau būna iššūkis, todėl daugiausia darbo tenka mokytojui.

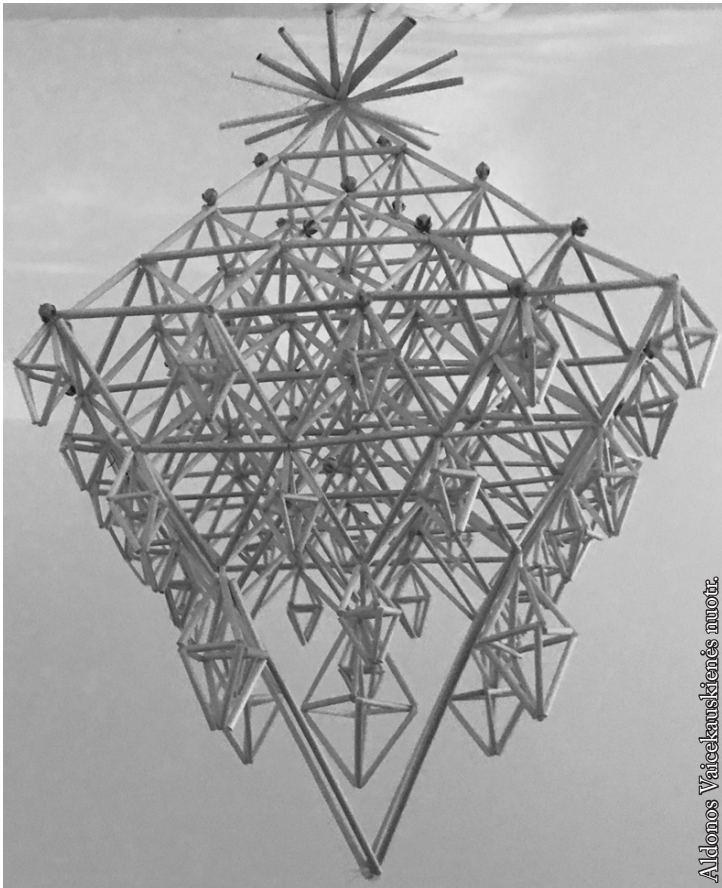
Šiaudiniais sodais žavėjauosi nuo labai seniai, bet savarankiškai pirmą surišau 1988 m. dalyvaudama folkloro ir amatų stovykloje Kelmėje. Tai buvo pirmoji tokio pobūdžio tarptautinė stovykla, į kurią gavusi kvietimą nusivežiau ir visą grupę savo krašto jaunų žmonių, kad galėtų pasisemti patirties. Stovykloje sodų rišimo paslaptimis dalijosi Asta Musteikienė. Grįžusi įgytas žinias įtvirtinau

pas Anelę Pakuckienę. Tai buvo ta pati sodo forma, tik papuošta spalvoto krepino bumbuliukais. Ji sodą rišo iš atskirų elementų, todėl kai kurios sienelės dvigubinosi. Anelė pasakojo, kad sodą darydavo prieš Kalėdas ar Velykas ir kabindavo virš šventinio stalo. Jam papuošti reikėdavo popieriaus, bet jos jaunystės laikais (Anelė Sidaravičiūtė-Pakuckienė gimė 1918 m.) spalvoto

popieriaus buvo sunku gauti. Panaudodavo ir saldinių popierėlius, kuriuos rinkdavo labai ilgai, kone visus metus. Mane šiek tiek trikdė spalvoti popierėliai, bet vėliau įsitikinau, kad ir kitur Dzūkijoje buvo puošiama spalvoto popieriaus roželėmis, ežiukais ar bumbulais.

Patį pramokusi sodų rišimo technologijų, mėginau šiuo darbu užkrėsti ir savo mokinius. Pradėjau nuo pačių vyriausiųjų – Punsko licėjaus moksleivių. Dažniausiai darydavome grupinius darbus, nes vienam padaryti didesnę sodą per pamokas gana sudėtinga. Trūksta laiko. Mokinių sodai dalyvaudavo Velykiniame konkurse, įvairiose parodose. Kadangi tai labai trapus kūrinys, sunku jį pervežti nepažeidžiant konstrukcijos ir išlaikyti ilgesnį laiką kabantį klasės palubėje nelengva.

Sodų rišimas būdingas ne tik lietuviams, bet ir kitų šalių kultūroms. Lenkijoje taip pat rišami sodai, tik jų konstrukcinė medžiaga – ne vien šiaudai, o ir popierius, įvairiausios sėklos. Anelės Pakuckienės kažkada padarytas sodas, kuris ilgus metus kabėjo muziejuje kaip krašto pavyzdys, papuoštas krepino roželėmis. Aktyviausiais sodų rišėjais yra tapę

Aldomos Viteckauskienės nuotr.

Sodas, sukurtas Jadvygos Sendienės iš Kreivėnų kartu su anūku

Punsko moksleiviai, bet pasitaiko ir suaugusiųjų. Prieš keletą metų savo sodu nustebino Jadvyga Sendienė iš Kreivėnų. Sodą surišti ji padėjo ir savo anūku. Net labai „gyvi“ mokinukai, jeigu sugebėdavo įsitraukti į šitą darbą – nurimdavo. Sodų rišimui amžius turbūt nėra kliūtis. Prisimenu grupę Punsko pagrindinės mokyklos IV klasės mergaičių, su kuriomis pavyko atlikti šį darbą. Sodas dar ir dabar kabo tautodailės dirbtuvėse. Kartais ir vyresniems šiaudas trūkinėja, sunku būna surišti didesnę figūrą.

Punsko ir Seinų krašte sodai buvo vadinami pajonkais arba vorais. Sodo terminas nevertotas.

Galėtume užduoti klausimus: ar šiandien sodas reikalingas, kur ir kada galima jį panaudoti? Skaičiau, kad neseniai Baltarusijoje aprašytas labai įdomus įvykis. Mirus vienam iš su-tuoktinių, prieš jo karstą buvo nešamas vestuvių proga gautas sodas ir kartu su karstu į duobę nuleistas. Marcin-konių ansamblio dalyvės, viešėdamos

nuo gimimo iki mirties. Ir šiuolaiki-niame interjere sodas gali būti graži puošmena.

Prie sodų reikėtų priskirti ir iš šiaudelių surištą žvaigždės formos kūrinį. Toks sodas kabinamas per Kūčias. Teko išgirsti sakmę apie žmogų, kuris netekęs artimųjų labai labai prašė Dievulio leisti pasikviesti bent jų vėleles šiapus paviešėti. Dievas sutiko, bet iškėlė sąlygą: „Leisiu ilgėliau vėlėms žemėj pasibūti, kai Šiapus ir Anapus arčiausiai būva. Bet atmink – gyva – gyviesiems, mara – mirusiesiems. Kad Šiapus ir Anapus tinkamai susitikty, vėlelės tegalės tūptis ten, kur mirties paliesta. O grįžti Anapus gyviesiems nepakenkiant – pilnumos skaičiui sukakus, per tai, kas ir vėl iš mirties prisikėlė. Ir niekaip kitaip. Jei viską išpildysi – susitiksi laimingai.“ Niekaip negalėjo žmogelis suprasti, kas tai gali būti, kas mirties paliesta ir kas iš mirties prisikėlė. Brido jis per pievą negalėdamas užduotos mįslės įminti, tik staiga pamatė moteriškaitę

su besiplaikstančiais plaukais. Supratęs, kad tai Laima, paprašė jos pagalbos. Laumė Laima patarė jam po Kūčių stalu padėti kraitelę suskintų jos pievoje žolynų. Nuskintas žolynas – mirties jau paliestas, tai vėlelės ten galėtų ir pailsėti. Pilnatvės skaičius – dvylika. „Tai dvylika dienų nuo Kalėdų atskaityk, – paliepė. – Tądien kaip tik Šienpjoviai dangun grįžta. O kad nepamirštum, ir kad būtų kas iš mirties prisikėlęs – tai paimk rugio ar nendrės šiaudelių, balto žirgo ašutų ir suvarstyk dvylikos spindulių žvaigždę. Taip vėlelėms apie dvyliktą dieną priminsi, kad jau laikas Anapus, ir mirusius šiaudelius antram, žvaigždės gyvenimui prikelsi.“ Paklausė žmogus laumės Laimos ir trims žvaigždėms po Kalėdų patekęs surišo dvylikos spindulių žvaigždę. Ji ir buvo tai, kas mirė ir vėl naujam gyvenimui prisikėlė. Per ją vėlelės vėl anapus galėjo sugrįžti. Ir nuo to laiko vėlelės kasmet pas žmones per Kūčias apsilanko, pavieši iki Trijų karalių, o kai namuose ir danguje žvaigždė sužimba, vėl anapus iškeliauja.

Sodų rišimas – tarsi meditacija. Su kiekvienu šiaudu reikia elgtis itin švelniai ir atsargiai. Negalima jo suspausti, stipriau palenkinti. Jungiant juos ir rišant reikia susikaupti, nurimti, atsipalaiduoti. Tada ir darbas geriau seksis, ir sodas bus „gyvas“. Pakabintas palubėje ant siūlo sodas turėtų suktis. Ir skleisti gerą energiją, jeigu surištą su meile. Ne visi siūlai tinka prie šiaudų. Siūlas negali būti pjaunantis, pavyzdžiui, siuvimo siūlai rišti sodams visiškai netinka. Aš naudoju lininius, šiaudo spalvos. Jie labai tinka prie šiaudo, nenupjauna. Su tokiu siūlu galima ir be adatos rišti.

Vilniaus etninės kultūros centro pastangomis šiaudų sodų rišimo tradicija prieš porą metų įtraukta į nacionalinį Nematerialaus kultūros paveldo vertybių sąvadą. Tai Lietuvai atveria galimybes teikti paraišką į UNESCO dėl jos įtraukimo į Pasaulio vertybių sąrašą.

Mylėjęs gimtąją žemę ir arklius

EUGENIJA PAKUTKIENĖ

Spalio 2 d. amžinybėn iškeliavo arklių žinovas ir mėgėjas Juozas Kalinauskas iš Pelelių. Jis gimė 1934 m. rugpjūčio 25 d., bet krikštyti nuvežtas vėliau, todėl krikšto metrikeuose esąs įrašas, kad gimė 1935 m. sausio 1 d. Jono ir Mikasės (Nevulytės iš Pelelių) Kalinauskų šeimoje. Kalinauskai dar susilaukė 1936 m. dukros Marijonos Onutės, kuri jaunystėje išteikėjo į Raistinių kaimą už garsaus staliaus Juozo Krakausko.

Tais laikais ūkininkų vaikai turėjo prieš kariuomenę atidirbti „Tarnyboje Lenkijai“ („Służba Polsce“). 15–25 metų jaunuolius siųsta tvarkyti po Antrojo pasaulinio karo likusius griuvėsius Varšuvoje ar padėti darbuose iš paliktų laisvų žemių susikūrusiuose valstybiniuose ūkiuose. Daugelis tėvų mokėjo baudas, kai

nesutiko išleisti savo sūnų. Kiti išleido. Vėliau šaukimą gavo ir merginos. Mūsų krašto lietuvių daug išėjo ton tarnybon. O Juozo tėvams pavyko sutvarkyti vietoje dokumentus ir leidimą, kad per metus jis atidirbtų vietiniame valstybiniame ūkyje. Juozą Kalinauską paskyrė dirbti Dievetiškių dvare (taip vadino žmonės Dievetiškių valstybinį ūkį). Atidirbęs 1955–1957 m. tarnavo Lenkijos kariuomenėje Varšuvos aerouoste Okęcie (lėktuvų sargyboje). Ano meto jaunuoliams tarnyba buvo privaloma. Juozas buvo vienintelis sūnus, tad tėvams labai rūpėjo jį išsaugoti kaip ūkio paveldėtoją. Svarbus buvo ir pavardės tęstinumas. Dar prieš kariuomenę, 1952 m., Juozas prie senos trobos pasodino ažuoliuką. Medis auga ir dabar, nors šeimini-

kas po ilgos ir sunkios ligos iškeliavęs iš šio pasaulio... Kariuomenėje tarnavo (nuo pat pradžių iki pabaigos) su kitu mūsų krašto lietuviu – Jonu Jankausku iš Žvikelių. Nuo to laiko jie tapo gerais draugais. Tada net nepagalvojo, kad po kiek laiko sueis į giminę. Likimas lėmė,

kad abu vedė pusseseres: Birutė Gadliauskaitė tapo Kalinauskiene, o Birutė Puniškytė – Jankauskiene.

Juozas nuo mažens stebėjo ūkio darbus, buvo mokomas gerbti žemę. Be galo žavėjosi senelio, tėvelio ariama žeme, jam ji atrodė tarsi riekiama duona. Nuo mažumės sekiojo paskui senelį, laikantį arklą, vėliau jau ir paskui tėvelį tipeno basom kojom drėgna vaga. Einant kartais prilipdavo prie padų molis, bet jis nepaisė, jam labai patiko. Kai gavo palaikyti vadeles, jau buvo džiaugsmo. O kai jam leista pačiam įstatyti arklą pirmo vagon, tai buvo toks nepakartojamas jausmas kaip pirmas vaikystėje žengtas žingsnis. Rankos ir kojos sudrebėjo. Galvojo: „Kad cik nusduotų, kad pavelytų...“ Išgirdus: „Visai ciesi vaga, galėsi da suarc pūdzymų...“ – lyg akmuo nuo širdies nuriedėjo, prakaitas išmušė, net pietų nesinorėjo. Taip gera buvo arti, akėti gimtinės žemę. Joje pasėtas grūdas davė gerą derlių. Vagos gulė viena prie kitos. Arimas kasmet gerėjo, nes vyruko raumenys stiprėjo. Vagos metai po metų gražėjo, buvo dar lygesnės, virto kaip raštuotas mamos audinys... „Svarbu buvo išmokyc arklį aic ciesiai, ir pirma vaga jei nusduoda, tai jau ais... Ir bus gerai.“

Mėgo dirbti ūkyje. Nepaprastai gerbė arklius, juos vis taip gerai prižiūrėjo, kad net pavydėjo visa apylinkė. Laikė erzilą, kumeles, sulaukdavo kumeliukų. Visos apylinkės ūkininkai atvykdavo su savom kumelėm, kad gražių sulauktų kumeliukų.

Juozas visada augino arklius, kaip buvo įprasta mūsų krašto lietuviams. Jis priklausė Suvalkų arklių augintojų sąjungai. Po kariuomenės

Jaunas Juozas Kalinauskas ant arklio

Per auksines vestuves su visais anūkais

kaip vienintelis sūnus perėmė ūkį. Susidomėjimą arkliais paveldėjo iš tėvo. Susituokę Juozas ir Birutė Kalinauskai pradėjo gyvenimą kartu mažame 7 ha ūkyje su senais pastatais: troba buvo dengta skiedromis, o tvartas ir kluonas šiaudais. Po kiek laiko jie nusipirko iš valdžios dar 7 ha žemės (šalia buvę laisvos žemės, nes karo metais išvykusių į Lietuvą Janulevičių žemę perėmusi valdžia). Buvo daugiau ir darbo.

Birutė Gadliauskaitė-Kalinauskienė kilusi iš Pristavonių. Ji – vyriausioji iš trijų Gadliauskų dukterų. Vis buvo tėveliui užvadėlė ūkio darbuose. Mėgo dainuoti su mama Veronika (Valinčiūte iš Valinčių kaimo) atliekant visus darbus, vakarais prie žibalinės lempos verpiant, siuvinėjant, mezgant, ėjo su mama prie mirusiųjų giedoti. Ji sakiusi: „Aha tadu, tai ne dabar – ilgai reikėj, alia paciko“. Giedojo Birutė nuo 16 iki 19 metų Punsko bažnytiniame chore, kuriam vadovavo vargonininkas. Dažnai pėstute ėjo repetuoti iš Pristavonių į Punską. Lankė pastoviai ir chorą, kuriam vadovavo Vincas Valinčius. Vėliau daug sykių dalyvavo

senovinių dainų konkurse Punske ir pelnė pirmąją vietą. Anksti mirus mamai, sulaukusiai 59 metų, jai teko ir šeimininkės imtis pareigų, ir būti mama sesutėms Onutei ir Teresei, jaunesnėms už ją 5 ir 13 metų.

Kalinauskams pritrūko vos 4 mėnesių iki deimantinių vestuvių. Jie susituokė Punsko bažnyčioje per Užgavėnes, 1961 m. vasario 14 d. Kai 3 mėnesiais anksčiau padavė užsakus, tada „susirašė“. Mat „pirmiau be metrikacijos kunigas nedavė šliūbo. Per Užgavėnes pats cinkamiausias po darbų laikas, tadu daugiausia žanytasi“. Santuokos sakramentą suteikė Punsko klebonas Antanas Šuminskas. Svočia buvo giminaitė Kuosienė iš Vidugirių, o piršlys Juozas Krakauskas iš Raistinių – sesers vyras.

Juozo ir Birutės Kalinauskų šeimoje gimė keturi vaikai. Jų visų vardai prasideda raide A: Algis, Alytė, Antanas (perėmė senelio vardą) ir Aldona.

Kalinauskai palyginti anksti įsivedė elektrą. Juozo tėvelis nusipirko malūnėlį duonai, tai savo rugių grūdus namuose malė ir jau nereikėjo vežti malūnan. Sumaldavo grūdus

ir kitiems žmonėms, kas tik paprašydavo. Bet jeigu norėdavo pikliuotų miltų, tai važiuodavo į malūną. „Insimeta tėvas vežiman maišus kviecinų grūdų ir abrako arkliam pašarc, ir sau lašinių, duonos, jai reikėj važuoc, žinia, kelias tolimas, vis arkliais miestan ar tankiai Rutkos malūnan. Užsibūna, ba ir kici laukė, ir kici norėj sumalc pikliavotų iš kviečių miltų. Taikėsi, kad lauki ir parsiveži prastus miltus, ba apgaulės netrūko...“

Likimas jaunai šeimai pažėrė nemažai rūpesčių ir nelaimių. Vasaros gražume kirto be gailėsčio ir pasiglemžė visus namus, pastogės net mažiausios nebeliko... 1971 m. birželio 2 d. negailestingas gaisras nuo kiemo lyg šluote nušlavė viską, kas dega. Nusinešė lyg kokia nežinia visus medinius, skiedromis, šiaudais dengtus trobesius. Liko tik prieš metus pastatyti mūrinio kluono „griaučiai“. O buvo žadėję tais metais baigti kluoną (padaryti stogą ir apkalti sienas lentutėmis) ir imtis kitų pastatų statybos. „Šita medžaga naujam kluonu tepgi kap popierus, lantos supleškėj...“ Jauna šeima liko su mažais vaikais grynam kieme be užgyvento turto, be stogo virš galvos ir kaip stovi, kuo apsilvilkę. Ką ant savęs tądien turėjo, tas tik liko. Vyresni vaikai parėjo iš mokyklos, nusiėmė kuprines, bet jau neturėjo kur glaustis... Liki mo kirtis norėjo juos sugniuždyti, bet jie tada buvo kupini jėgų, jauni, tad nepasidavė. Nors nusivylimo akimirku buvo ne viena, kai gėlė pavargusias nuo darbo rankas, kojas, bet reikėjo jas įveikti ir irtis pirmyn. Nenuleido rankų. Pati jaunystė, jėgų buvę ir darbo begalė. Reikėjo rankoves raitotis, daug ko išsžadėti. Skubėjo stogą pasidaryti, kad iki žiemos sniegų turėtų pastogę. Nebuvo lengva... Viltis atsirasdavo, kai žvelgė į vaikus: vyriausiajam sūnui buvo 9, o jauniausiajai dukrai 4 metai. Aštuoniese tada gyveno. Sykiu gyvenę Juozo tėvai padėjo, kiek galėjo. Padėjo ir nagingas Birutės tėvelis, ir kaimynai.

Nelaimės dieną Birutė išvyko reikalų tvarkyti į Suvalkus. Nesitikėjo, kad grįžusi neras namų... Nebuvo namuose ir Juozo. Kaimynės sulėkė ir pro langus išmetė drabužius, daiktus. Tačiau liepsnos liežuviai, pasiekę tuos visus iš trobos laukan išneštus daiktus, lyg slibinas prarijo. Viskas virto pelenais ir dūmais. Net naujos vaikų knygos sudegė, dokumentai, nuotraukos. Liko plikas kalnelis. Tik įsivaizduoti galima, koks jaunai šeimai tai buvęs baisus smūgis, siaubas. Gerai dar, kad pievose ganėsi gyvulėlių. Bet tvarte kiaulės, penimiai liko ugnyje, nepavyko jų išgelbėti.

Nuo šaukšto ir dubenėlio vėl reikėjo pradėti. Kaimynai Bukauskai ir senelis paėmė kuriam laikui vaikus, tai Kalinauskams jau didelė pagalba buvo, bet vis tiek rūpėjo. Kiti kaimynai Čakiai užleido virtuvę, kad galėtų pasigaminti maisto. Pirmiausia ėmėsi kluono, kurio mūrinės sienos išliko. Sunku buvę gauti medienos sijoms, kuo apdengti kluoną. Tuomet trūko statybinių medžiagų. Vežė šieną į kluoną be stogo. Bijojo liūtis. Geri žmonės tai matė ir padėjo. Vazneliai iš Vilkapėdžių paskolino asbestcemenčio banguotųjų stogų dangos lakštų stogų.

„Matot, imtasi no kluono išbaigimo, dengimo, kad graita pastogė gyvuliam būtų. Ir tuoj, nelaukėm – iš karto pradėjom stacyc namų. Sau kampelį pasidarėm, jau lapkričio mėnasį susikraustėm in nelabai išbeigtų namų. Vaikai per žiemų pas dziedulį ir kaimynus prabuvo. Reikėj pereic skurdas. O pradza gruodzo užklupo, tuoj prasidėj šalcai... Atėj muliorus pečo daryc, molis užšalo. Medžagų ilgai nemožnėj nuspirkc. O mes nebi be eilės kap padegėliai, duotų, priskirtų, kap po ugniai, alia kur tau, vis ciek – nēr ir nēr, lauk nelaukis. Kryžaus kelius ir pėsci, ir važuoci ejom, kad cik an žiemos kap nor. Vis vien niekas neduoda. Reikėj kryžaus kelius aic, kol kap cik gavom. Reikėj menčycis. Nēr ko dzyvyycis, kad sanatvėj sveikata išsėdo... Tadu kap padarėm stogų,

rodės, ir žiema langvesnė pasdarė. Nor užėj šalcis, alia vis ciek bile po stogu. O jau kap padarė pečų, tai ir išvyrc možnėj viralo, ir pasišylc, nor net ne-jautėm, kad žiema, kad šalta. Reikėj gyvenc ir prasgyvenc, augo vaikai... Ačiū Tau, Džieve, kad davei sveikatos, jėgų, kad laidai ištvėrc tas bėdas, kad acistojom an kojų, kad vaikai sveiki užaugo. Ačiū kaimynam, ba jieį dau-giausia padėj, ba su medžagom tadu labai trumpa ilgus metus buvo. Padėj dzieduliai ir mūs abiejų sesarys. Jiem, Džieve, atlygyk. Labai dėkavojom vis ir dabar dėkui, nepamiršom jų gerumo. Geri žmonės dalinosi, kuom turėjo: ir skarom, ir duonu, ir lašiniiais.“

Birutė dėkinga Dievui, kad jiems suteikė jėgų ir ta nelemta žiema pasitaikė ne per šalta, o gal jiems tik taip atrodė, nes anuomet žiemos buvusios labai ilgos, šaltos, su daug sniego. Ištvėrė žiemą, pavasarį ėmėsi tvarto statybos. Blogiausia, kad ilgai negavo statybinių medžiagų. Vargais negalais visgi pastatus atstatė. O buvę visko: tai langų trūko, tai stiklo, tai nebuvo metalinių sijų.

Elektrą Kalinauskai jau turėjo prieš gaisrą. Prieš kokius metus, vedant elektrą Pelelių valstybiniame ūky, ir pas juos sudėti elektros laidai. Darbai ūkyje ne tokie sunkūs jau atrodė. Kultū pasidarė lengviau su elektra

varomu varikliu. Visur šviesiau ir lengviau rodės. Niekas nepranašavo nelaimės, neatrodė, kad vėl pasidarys sunku gyventi. O gaisrui kilus nebuvo kurį laiką ir elektros...

„Povali prasgyvenom. Traktorų pirkom, kap priskyre 1973 metais, pasdarė langviau, alia vis po dzvi kumelas laikėm. Sūnus Antanas padėj ir tepgi labiausia mylėj. Kap gerai, kad jo šaimyna sugrižo ir arci mūs pasistatė, kad anūkucai užaina. Vis laukiu, visų ilgiuos. Kap gerai, kad duktė Alytė ištekej netoli savan kaimi. Sulaukėm su vyru 11 anūky.“

Da dzidelis ir begalinis mūsų šaimynai išgyvenimas buvo mylimo anūko, jau studento, Edvardo žuvimas. Jis žuvo važuodamas mašinu mokyklon. Nēr dzidesnio skausmo mamai, mūs dukterai Alytei, jos šaimynai ir mumi, dzieduliam, kap laidoc jaunų sūny, anūkėļ. Sakoma, gyveni, kad nugyvenc. Vaikai turėtų tėvus laidoc, dziedulius, o ne atvirksčai. Tai dzidelis skausmas jau no 2012 metų, katris vis negyja...“

Ačiū, miela Birute, už pasakojimus. Jūsų išgyvenimai ir skausmas mums artimi, bet apie juos sužinojus, rodos, savos bėdos ir nesėkmės nublanksta. Sveikatos Jums.

Juozas Kalinauskas su anūkiais

*Žmogus – tik žemės svečias,
Ir turi jis sugrįžt namo,
Bet kaip sunku išleisti jį į kelią,
Kuriuo negrįžta niekas atgalios...*

Dėl sesers a. a. Onutės Koncevičienės mirties
nuoširdžius užuojautos žodžius skiriame
Seinų apskrities viršininko pavaduotojui
Antanui Baudžiui.

**Punsko valsčiaus taryba, kaimų seniūnai,
viršaitis ir darbuotojai**

2020 m. gruodžio 13 d. po sunkios ligos
amžinybėn iškeliavo mūsų draugė
a. a. Onutė Koncevičienė iš Punsko.
Onutė daugiau kaip 8 metus buvo „Carito“ Punske
sekretorė. Ji buvusi labai kukli, sąžininga ir darbšti mo-
teris. Visada besišypsanti. Onutė taip pat dalyvavo Pal.
Jurgio Matulaičio maldos grupėje.
Velionės šeimai bei artimiesiems užuojautą reiškia

„Caritas“ ir maldos grupės dalyviai

2020 m. gruodžio 17 d. staigi mirtis užklupo
a. a. Vitą Degutį iš Punsko.
Užuojautos žodžius artimiesiems skiria

**III amžiaus universiteto ir teatro dalyviai
bei „Caritas“**

*Amžiams užsimerkė Tavo akys,
Lūpos neprabils jau niekada.
Liko tuštuma, liepsnelės žvakių
Ir prisiminimas – lyg negyjanti žaizda.*

Dėl a. a. Valdo Bobino mirties
nuoširdžius užuojautos žodžius
žmonai Boženai, dukroms Gretai ir Idai
bei visiems artimiesiems skiria

**Punsko valsčiaus taryba, kaimų seniūnai,
viršaitis ir darbuotojai**

LOVIAI galvijams, gyvūnams.

Nauji, cinkuoti.
Matmenys: 40 cm/80 cm, ilgis 2 m.
Kaina 900 zł.

Tel. 87 5201003

ŠĖRYKLA galvijams, gyvūnams.

Apvali, cinkuota, 12 maitinimo vietų.
Skersmuo 2,30 m, aukštis 120 cm.

Tel.: 87 5201003, 696 024 285

KOMPOSTO DĖŽĖ.

Laikoma prie namų, kvadratinė.
Solidi konstrukcija.
Aukštis 136 cm, plotis 144 cm.

Kaina 900 zł.

Tel. 87 5201003

PERTVAROS/STOVAI galvijams.

Konstrukcija atlikta iš vamzdžių,
kurių sienelė '4'.
Galimas cinkavimas arba nudažymas.

Kaina individuali kiekvienam užsakymui.

Tel. 87 5201003